

AZ „ÁRPÁD” PÁHOLY KÖNYVTÁRA.

XXIV.

HOL AZ IGAZSÁG?

KÖZLI:

ARATÓ FRIGYES.

KÉZIRAT GYANÁNT SZABADKÖMÍVESEK SZÁMÁRA.

SZEGED, 1899.

A PÁHOLY SAJÁTJA.

I.

**Álláspontunk a II. és III. f. munkák eltörlését
célzó indítvánnyal szemben.**

A Nagyvárad k. d. „László király” t. és t. szk. p. 1898. április 4-ikén a következő átiratot intézte az összes páholyokhoz :

Igen érdemes Főm. tv.!

Szeretett Tvv.!

A mellékelt feliratot azzal a kérelemmel juttatjuk a szeretett Tvv. elé, hogy a benne foglalt s a Nagypáholyhoz felterjesztett indítványunkat s annak indokolását figyelmükre méltatni, páholyukban megbeszélés és megvitatás tárgyává tenni szíveskedjenek.

Ha indokainkat és indítványunkat elfogadhatóknak találják, úgy kérjük a szeretett Tvv.-t, hogy azt átiratilag velünk tudatni és bennünket abban a törekvésünkben támogatni kegyeskedjenek, hogy indítványunkat a Nagypáholy elfogadja és megvalósítsa.

Amidőn ez indítvány megtételére magunkat elhatároztuk, nem a régi hagyományok egy részének czéltalan lerombolása a törekvésünk, hanem az

hogy a szabadkőművesség szolgálatában reánk váró igen sok és nagy feladat végrehajtásának munkája közben ne kelljen időnkét tartalom nélküli és csupán formaiságok gyakorlásából álló munkára vesztegetnünk, mert a szabadkőműveseknek nem a formaiságok a czóljai, hanem azok a feladatok, amelyek munkánkra várnak.

Remélve, hogy a szeretett tvv. ez indítványunkat elfogadni és támogatni fogják, maradtunk

a. e. sz. sz.

test. üdv.!

Dr. E. M.

titk.

Dr. B. F.

főm.

Magának az indítványnak szövege pedig így szól:

*A magyarországi symbolikus Nagy páholyok
Budapesten.*

Hat. Nagym.!

Szeretett Tv v.!

Alkotmányunk 2-ik §-a a szabadkőművességet a progressio intézményének is nyilvánítja. Ennél fogva kétségtelen, hogy ha a szabadkőművességet nem akarjuk oly napnak tartani, amely míg termékenységét és életet fakasztó fény- és hősugarait az egész világűrbe szétterjeszti, maga sötét, hideg és élettelen változatlanóságban marad: a progressiot a szabadkőművességre is kell alkalmaznunk.

Ha tehát szabadkőmívesi intézményünkben olyasmit veszünk észre, mi a kor igényeinek és így a haladás kívánalmainak meg nem felel: azt meg kell változtatnunk, esetleg meg kell szüntetnünk.

Mint a kor igényeinek meg nem felelő, tehát elavult szabadkőmívesi berendezést kell tekintenünk, hogy még mindig II. és III. fokú munkákat is tartunk.

Hat. Nagym. tv.! A jelen kor annyit kíván és annyi feladatot ró az egyesre és egyesekből álló minden egyesülésre, hogy korigénynek kell elismernünk, hogy időt és munkát ne pazaroljunk.

Helyes-e vagy helytelen e kornak gyorsított életet és így lehetőleg mindent töményített módon kívánó követelése, a dialektusnak érdekes vita-tárgy lehet, de a tényen mit sem változtat.

Meg kell tehát nekünk is a kor kívánalma előtt hajolnunk és ennél fogva a csak szertartásokból álló és sok időt és fáradságot pazarló II. és III. fokú munkát meg kell szüntetnünk.

Hat. Nagym. Tv.! Alkotmányunk 148. §-a világosan rendeli, hogy a páholyok bárminő ügyében kötelező határozat csakis I. fokú munkán hozható.

Minek tehát a II. és III. fokú munkákat fenntartani? Hogy megfeleljenek e munkák azon cél-

nak, hogy kitüntetésre érdemeket szerzett testvéreket a díjfelelélssel kitüntessük?!

Ha csak ezért, akkor a díjmelésnek I. fokú egységes munkán való elvégzése annál hatályosabb lenne, mert tanúi lesznek még azon testvérek is, kikre az ilyen kitüntetés serkentőleg hatna.

De ettől eltekintve, a II. és III. fokú munkák eltörlése annál kívánatosabb, mert ezzel ismét egy ágát metszenők le a szabadkőművesség egészséges fájába mesterségesen bejött miszticizmusnak dudvájából.

Hogy a II. és III. fokú munkán a szabadkőműves semmi olyasmit nem tudhat meg, mi őt kötelességének jobb teljesítésére képesítené, azt a gondolkozó elme alkotmányunknak azon már idézett rendelkezéséből, hogy minden érdemleges szabadkőművesi ügy I. fokú munkán végzendő el, előre is tudja. Csak nem tételezheti fel a szabadkőművességről azon észellenes berendezkedési szándékot, hogy előbb akarja a munka elvégzését és csak azután tanítja a munkást a munka elvégzéséhez szükséges képességre és ügyességre!

S ha nem szabad okoskodnunk, hanem csak constatálnunk, őszintén bevalljuk, hogy a szabadkőműves, a szabadkőművesi gondolkozásra és magatartásra nézve a II. és III. fokú munkán csak azt

tapasztalja, ami néha ugyanazon, néha más szavakkal az I. fokú munkán folyton taníttatik.

Ezenfelül semmi egyebet nem tanul, mint a II. és III. fokú munka rituáléját és symbolikáját s e tekintetben fogadalmat kell tennie, hogy azt, amit látott és hallott, még alantabb fokú szabadkőműves testvérel sem közli.

Minek tekinthető ez egyébnek, mint az amúgy is sok kifogás alá eső szabadkőművesi miszticizmus keresztül nem vihető és káros fokozásának!

Hogy keresztül nem vihető, az nem szorul magyarázatra. A szabadkőművesi irodalom még profánoknak is rendelkezésére áll, hát még a szabadkőműves tanoncznak?

Káros pedig e misztikus titkolódzás minden esetben, mikor oly neofita testvérről van szó, aki áldott jólelkűségében elég türelmes a fokemelésből megtudhatókra annak rendje és módja szerint várakozni. Ily neofita testvér legtöbbször azt reméli, hogy majd a II. és III. fokú munkákon megtudja azon nagy titkokat, melyeket az I. fokban csak azért nem közöltek vele, mert megbízhatóságáról a legény- és mester-testvérek még nem voltak meggyőződve.

S miután e misztikus jellegű várakozásnak a II. és III. fokú munkákon azzal felelnek meg, hogy

csak újabb rituálét és symbolikát lát és hall: a díj-felemelt testvér annál alaposabban ábrándul ki, minél többet várt a II. és III. fokú munkától.

Nagyon, de nagyon kell tehát vigyáznunk, hogy túl nagy várakozásokat ne keltsünk, mert szappanbuborékok ragyogásával és színpompájával a várakozásokat állandóan kielégíteni nem lehet.

Ezen egyszerű igazság mellőzése volt a szabadkőművességet ért bajok oka a múltban s még inkább lehet a jövőben, mert a korszellem mindinkább a természetességet kívánja.

S mert mi a haladás emberei vagyunk és mint ilyenek, megszívleljük rituálénk azon kijelentését, hogy hagyományos szokásainkból mellőzzük azokat, melyek korunk szellemével meg nem egyeznek és mert a hagyománynak és szükségletnek eleget teszünk az által, hogy a II. és III. fokot, mint történeti emléket és mint szervezetünk belső kitüntetését fenntartani akarjuk, indítványozzuk, hogy:

a II. és III. fokú külön munkák eltöröltesse-
nek és a megfelelő díjemelések, mint a szabad-
kőművesség körül érdemeket szerzett testvérek ki-
tüntetése, a páholy egységes munkáján adomány osz-
tassanak és ennélfova indítványozzuk azt is, hogy

az alkotmány és rituálé az új rendezkedésnek megfelelően átalakíttassanak.

Indítványunkat ismételten a szeretett Tvv. figyelmébe ajánlva és annak elfogadását kérve, vagyunk

a „László király” szk. páholy megbízásából

a. e. sz. sz.

test. üdvözlettel

Dr. E. M.

titk.

Dr. B. F.

főm.

Páholyunk az 1898. április 30-án tartott munkán foglalkozott először ez indítvánnyal. A testvérek, kiket valósággal meglepett a „László király” javaslata, a határozathozatalt bővebb megbeszélés okáért a legközelebbi munkára halasztották.

Május 7-ikén azután páholyunk, tisztikari indítvány folytán, élénk vita után egyhangúlag a következőkép határozott:

Az „Árpád” p. a „László király” tv. □. ezen táblájában foglalt indítványának megtételére a tv. □. I. f. m.-áját illetékesnek nem tartja és sajnálatát fejezi ki afelett, hogy az igen érd. tv. □. e határozata nincs összhangzásban az alk. 149. §-ával. A m. tábla azon indoklásához, hogy a II. és III. f. m.-ák a □-okat tevékenység-

gük kifejtésében akadályozzák, a mi tapasztalataink alapján egyáltalában hozzá nem járulhatunk. Az „Árpád” □ nem zárkózik el korszerű újítások elől, de feltétlenül megköveteli, hogy azok úgy a történelmi fejlődést, mint az alk. rendelkezéseit tiszteletben tartásák.”

Sajnálattal kell itt kiemelnem, hogy e határozatnak a „László király” tv. páholylyal való közlése, a költözködés ezernyi gondja között elmaradt.

A többi páholyok közül a „Demokracia”, „Haladás”, „Minerva” és „Világosság” feleltek a „László király” indítványára. A „Könyves Kálmán” pedig a „Kelet”-ben fejtette ki nézeteit.

E válaszok indították a „László király” páholyt s annak igen érdemes főmesterét B. F. dr. testvért az „Egy felirat” című kötet megírására és kiadására.

Amint e munka hozzánk megérkezett, a tisztikar gondoskodott arról, hogy azt a testvérek közül minél többen átolvassák. Magára a tárgyalásra vonatkozólag pedig a tisztikar ágy intézkedett, hogy egy I. f. munkát kizárólag ezen ügy megvitatására fordítsunk; felkérte továbbá Sz. M. dr. testvért

az „Egy felirat” minél részletesebb ismeretetésére; K. L. dr. tv.-t, a megtámadott és kigúnyolt symbolumok jelentőségének megvilágosítására; s A. F. testvért, magának a főkérdésnek, a II. és III. f. munkák eltörlésére vonatkozó indítványnak méltatására.

E három testvér dolgozatát az 1899, márczius 18-ikán tartott I. f. munkán mutatta be, mely alkalommal a páholy következőkép határozott:

4. „..... Sajnálattal vettük tudomásul, hogy a „László király” páholy, bár különálló nézete mellett egy hang sem nyilatkozott meg, terjedelmes kötetben kel indítványa védelmére s ez alkalommal oly szokatlan hangot enged meg önmagának, más nézeten lévő tv.-ekkel és □-okkal, valamint szövetségünkkel és szertartásainkkal szemben, amely élességével és gúnyjával bizonyára kínos meglepetést kelt a magyar szkk. között.

Az „Árpád” □ egyhangúlag elhatározza, hogy múltkori megállapodását az „Egy felirat” letárgyalása után is változatlanul fenntartja, s bár elismeri minden tv.-nek azon jogát, hogy az alk. vagy rituálé fölött kritikát gyakoroljon, feltétlenül károsnak, sőt a különben is gyenge magyar szük ségre nézve valósággal veszedelmesnek tartja, ha

e bírálata a ttv. iránt való gyengédségnek s az érvényben lévő szabályok, hagyományok és szer-tartások iránt való tiszteletnek megsértésével törté-
 tének. „

Határozatunknak a „László király” tv. páholylyal való közlése a következő le-
 vélváltásra szolgált okul:

*A „László király” ez. I. és t. szk. □-nak
 Nagyvárad, keletén.*

Igen érd., fmstr. tv.!

Sz. ttv.!

Abból az alkalomból, hogy az igen érd. tv. □ dr. B. F. tv.-nek „Egy felirat” ez. könyvét □-unknak és □-unk több tagjának is megkül-
 deni szíves volt és az ügy általános érdekű rend-
 kívül nagy fontosságánál fogva □-unk az em-
 litett művet f. hó 18-adján tartott I. f. m.-áján
 beható ismertetés után élénk eszmecsere tárgyává
 tette, melynek eredménye a másolatban mellékelt
 határozat, melynek a sz. ttv.-kel való közlését az
 I. f. □. m. határozta.

Ez alkalommal sajnálatunkat fejezzük ki
 afelett, hogy az igen érd. tv. II-nak a II. és III.
 f. m.-ák eltörlése iránt tett indítványára m. ó.
 május 7-iki sz. □ m.-ánkon hozott határozatunkat
 az igen érd. tv. □-el nem közöltük.

Szolgáljon mentségül, hogy abban az időben fogtunk □-házunk felépítéséhez s hogy hivatalos helyiség hiányában az adminisztráció majdnem teljesen fennakadt.

Midőn a szóban lévő határozatot közöljük, maradtunk tv.-i üdv. az e. sz. sz.

M. V.,

titk.

A. F.,

fnt.

Az Árpád cz. t. és t. szab. kőm. □-nak

Szegeden.

Az 1898. május 7-én tartott I. f. munkájuk 7. sz. a. kelt és velünk 1899. márczius hó 27-én közölt végzésüket vettük és megnyugtatólag tudatjuk, hogy sem a határozat, sem a közlés nem késett el.

1899. márczius hó 27-én 4. sz. a. kelt s páholyunk „Egy felirat”-ára vonatkozó határozatuk vételét is elismerjük, annak érdemébe a szabad vélemény nyilvánítás jogának szabadkőmívesi kötelességhez képest részünkről tiszteletben tartása miatt nem bocsátkoztunk, nem szabadkőmívesi hangja felett pedig napirendre tértünk.

A „László király” ez. t. és t. szab. kőm. □. nevében

Dr. S. L.,

titkár.

Dr. V. Zs.,

főmester.

*A „László király” ez. t. és t. szk. □-nak
Nagyvárad, kel.*

Igen érd. fmstr.!
Sz. ttv.!

Ma érkezett átiratok által indítatva érezzük magunkat annak kijelentésére, hogy amennyiben hozzátok intézett tábláink hangja akár egészben, akár egyes kifejezésekben a szk.-ség legszigorúbb követelményei szempontjából is kifogás aJá eshetnék, efelett őszinte sajnálatunkat nyilvánítjuk.

A május hó 6-iki í. f. □. in. határozatából.
Tv.-i üdv. az e. sz. sz.

M. V.,
titk.

A. F.,
titk.

Reméljük, ez ügyet a magunk részéről befejezettek tekinthetjük. Nem lehetett czélunk, hogy véleményünk őszinte feltárása által bárkiben a szeretett testvérek közül kellemetlen érzelmeket keltsünk fel. Mi kötelességszerűleg foglalkoztunk úgy az eredeti indítvánnyal, mint az „Egy felirat”-tal, tárgyalásaink eredményét az egymás iránt tartozó figyelemből közöltük az igen érdemes testvér páholylyal, minden czélzatosság nélkül. Ha pedig a legnagyobb tárgyilagosságra és nyugalomra való törekvésünk

mellett is oly kifejezés csúszhatott be akaratunk ellenére szavaink közé, amelynek éle van, talán némileg mentségünkre szolgálhat a kíméletlenségben bővelkedő „Egy felirat”, amely – nézetünk szerint – a szabadkőművesség ellenségeinek fogja okozni a legnagyobb örömet.

II.
„Egy felirat.”

Igen érd. fmtr.!

Kedves ttv.!

A „László király” □ Nagyvárad keletén még 1898. évi április hó 1-én tartott munkájában azon kérdés fölött hozott határozatot, hogy „a II. és III. fokú munkák töröltessenek el és a megfelelő díjemelések, mint a szabadkőmívesség körül érdemeket szerzett testvérek kitüntetése, a páholyok egységes munkáján adományoztassanak.”

Mivel mindazon páholyok, melyek ez ügyben megnyilatkoztak, a nagyvárad páholyával ellentétes álláspontot foglaltak el, a „László király” saját határozatának védelmére és felvilágosítására, de még inkább az ellentétes álláspontot elfoglaló páholyok érveinek megczáfolására

„Egy felirat”

czím alatt Dr. B. F. szerzősége mellett elaboratumot készítettett, mely a Nagypáholyhoz van czímezve, de megküldetett egy-szersmind az összes testvérpáholyoknak, sőt egyes testvéreknek is.

Ezen felirat 126 nyomtatott oldalon egy bevezetésben és 25 fejezetben foglal-kozik a kérdéssel, széles tudással, rend-kívüli elmeéllel, mely valóban egy jobb ügyhöz volna méltó.

Mint az „Egy felirat” című munka ismertetője, amennyire csak lehet critical megjegyzésektől tartózkodni iparkodom, de ha ismertetésemet, kedves testvéreim, nem tartjátok egészen tárgyilagossnak, kegyes-kedjetez ettől eltekinteni és tulajdonítsátok annak, hogy a műben foglaltakat nem tehet-tem magamévá és fájjalom, hogy szerző művében oly hangot használ, mely a mi szövetségünkben, mely a szenvedélyes kitö-réseket ab ovo perhorrescálja, legalább is szokatlan.

Hogy különben a k. tv.-ek megismerjék a könyv tartalmát, legczélszerűbbnek tar-

tottam minden egyes fejezetet külön-külön felemlíteni és jellemzésül itt-ott szószerinti szemelvényeket közölni.

Ezen általánosságban előadottak után ám lássuk a részleteket.

A „Bevezetés”-ben

előadja B. tv.: hogy bár indítványukat egy páholy sem tette magáévá és így gyakorlati eredményt nem is vár a Nagypáholy ajtaján való kopogtatástól, mégis arra határozta el magát a „László király” páholy, hogy újabb feliratot intéz a Nagypáholyhoz, még pedig azon indokból, hogy ha a Nagypáholy úgy találná, hogy

„a felszólalástan rejlő álláspont érvényesítése a hazai szabadkőművességnek előnyére válnék: a vonatkozó páholyoknál vesse közbe a maga nagy erkölcsi hatalmát. Ellenben, ha maga is a páholyok többségének felfogását osztja, a kisebbséget világossítsa fel, mely minden esetre nemcsak tisztelettel, de figyelemmel és megfontolással meg fogja azokat hallgatni, kiket a hazai szabadkőművesség vezetése választás folytán jogosan és arravalóság alapján méltán megillet.”

Ezen bevezetés után, mely logicus,

méltányos és tiszteletteljes, az első fejezetben, mely

I. „*Halljuk a hallgatóságot*”

címet viseli, a felirat azt tartalmazza, hogy nem azért ragaszkodik újra és tovább a „László király” páholy álláspontjához, mert azt épen valaha kifejezésre juttatta, hanem azért, mert a nyilatkozott páholyok ellenvéleménye őt álláspontjáról le nem terelte, még pedig azért nem, mert okoskodásuk nem volt meggyőző.

Kijelenti, hogy az ellenvélemény meg nem győző volta csak úgy értendő, hogy őket nem győzte meg.

Hogy tehát kinek van igaza, „annak megítélését a vitában eddig részt nem vett testvérekre bízjuk. Szükséges tehát, hogy a vitát előttük megösmertessük és ennél fogva mindenekelőtt előadjuk, hogy az öt páholy mit mondott, és hogy ezekre mit felelünk. Győzzön a jobb!”

II. „*Az ellenesek indokai*”

czímű második fejezetben előadja a nyilatkozott öt páholy véleményét minden commentai nélkül, hogy azután a következő

fejezetekben minden egyes páholynak megadja a czáfolatot, mint azt később lesz szerencsém bemutatni.

Szükséges, hogy a k. ttv. az öt páholy nyilatkozatát is röviden ismerjék, mert csak ekként érthető meg a „László király” páholy adta czáfolat is.

a) A Humanitas minden indokolás nélkül azt mondja, hogy a „László király” páholy indítványát nem pártolja.

h) A Világosság azt mondja, hogy bár az indítványt célszerűségi szempontból hasznosnak tartja, ahhoz hozzá nem járul.

c) A Minerva azért nem pártolja az indítványt, mert bár a szabadkőművesség nem vallási szekta, az mégis az összes vallások magvát tartalmazó emberiségi vallásnak tekintendő.

Minthogy pedig minden vallás fönntartását szokásainak és szertartásainak állandósításával biztosítja: a szabadkőművesség is elvesztené emberiségi vallás lényegét és pusztán emberbaráti egyesületté sülyedne, ha szertartásaiból és szokásaiból csak egy hajszalnyt is engedne. Ne változtassunk tehát semmit.

De mindettől eltekintve, a „Minerva” páholy kétli, hogy netán elfogadott indítványunkhoz a külföld páholyai hozzájárulnának. Már pedig oly szövetség, mely a egész földön elterjedt, oly testvéri láncz, mely a világot átöleli, csak úgy állhat fenn: ha az összesség a közös formákhoz ragaszkodik. A II. és III. fokú munkák szertartásainak változtatása tehát csak úgy volna lehetséges, ha azt a világ összes páholyai elfogadnák. Ha ily változtatást csak a mi páholyaink tennének, annak az lenne a következménye, hogy a külföld páholyaival való összeköttetésünk szünnék meg.

d) a „Demokratia” ezeknél bővebben reflectál a „László király” páholy indítványára és talán nem végezek felesleges munkát, ha magából a könyvből bővebben olvasok fel egynémelyeket, nemcsak azért, mert a felirat épen a „Demokratia” által mondottakat veszi leginkább bonczkés alá és így nem értjük meg egész teljében az „Egy felirat” idevágó czáfolatait, hanem azért is, mert a „Demokratia” által előadottak szerény nézetem szerint legközelebb állanak az „Árpád” páholy nézetéhez is, melyet e kérdésben vall.

A „László király” páholy a „Demokratia” álláspontját a következőkben ismerteti:

A „Demokratia” páholyának 1898. május 2-án kelt átirata abból indul ki, hogy az ifjú testvér rendszerint ellenese a symbolisztikának, mert abban csak a tetterőt és munkásságot akadályozó üres és hiábavaló sallangot lát, de idővel rendszerint a symbolum leglelkesebb hívóvó szegődik. Minthogy köztudomású, hogy a „László király” páholy hosszú szendergés után nemrég kelt életre, a symbolumokat nyesni kívánó indítványunkban a „Demokratia” nem lát egyebet, mint a Benjamin testvér ifjú vérének felpezsdülését. A sorok közt ebből az következik, hogy idővel páholyunk is lelkes híve lesz a symbolumoknak, melyeket eltörülni szeretne.

„A lényegben igyekezzünk reformálni, nem pedig a külső formákban!” – dörgi felénk a „Demokratia”, mely azután minket a következetlenség vádjával is illet, mert ha a II. és III. fokok fen tartását mi is akarjuk, következetlenség, hogy az azokat adományozó munkák eltörlését kívánjuk.

Hibásnak tartja a „Demokratia” azt az álláspontot, hogy a II. és III. fokú munkák a jelen kornak gyorsított életkövetelményei folytán volnának eltörölendők. Elismeri ugyan, hogy a „rá nemérés” korát éljük, de azért szerinte a II. és III. fokú munkák mégis szükségesek. Az a néhány „szabad és jóhírű férfiú”, aki még most is ráér, hogy a gyorsított élet

követelményei daczára, a szabadkőművességben találja idealisztikus törekvéseinek kielégítését, a szabadkőművességben nem egyszerű casinót kíván, mint amire azt indítványunk reformálni akarja, hanem eszméket és eszményeket, melyeket pedig a páholy falán belől nemcsak az I., hanem a II. és III. fokú munkák is nyújtanak.

Hibásnak tartja a „Demokratia” páholy, hogy mi a II. és III. fokú munkákat azért is eltörölni kívánjuk, mert azokban a szabadkőműves úgyszem tanul egyebet, mint amit azelőtt is tudott. Kérdi: . . . vájjon akarunk-e a páholyban egyebet tanulni, mint szabadkőművességet? Már pedig a szabadkőművesség mély titok, melyet mindenikünk őriz és érez, de melyet szavakba foglalni egyikünk sem tud és melynek egy-egy újabb revelációját kívánja nyújtani a II. és III. fokú szertartás. Indokolatlan különben az az állításunk, hogy a tanoncz a legény felvételnél és a legény a mesterfelvételnél csak más szavakkal ugyanazt hallja, amit első felvételénél hallott. „Akiben – folytatja a „Demokratia” – a II. és III. fokú szertartás új eszméket nem ébreszt, az lelkében csak csekély mértékben viseli a szabadkőművesi titkot, melynek megfejtésére mindenikünk saját tehetsége szerint igyekszik a páholyon kívül és a páholyon belül. Akiben a szabadkőművesség eszményei iránt

meg van a fogékonyság, annak a harmadfokú felvétel órája éppoly erősen szívébe vésődik kiirt-hatatlan emlékként, mint ahogy halálunk órájaig emlékünken marad az óra, melyben az igaz világot megpillantottuk.”

Kifogásolja a II. és III. fokú munkák eltörlését célzó indítványunknak azt az indokát, hogy e munkák tárgyát képező díjmelések a keltett várakozásokat ki nem elégítik és ez a díjfelemelésben részesült testvérekre elkedvetlenítőleg” hat.

A csalódást és elkedvetlenedést a „Demokratia” nem tagadja, de okát abban látja, hogy régi testvérek a díjmelésben részesülő testvérekben túlértékelést keltenek, „Nem a rituálék ragyogásának szappanbuborékká válásában – mondja a „Demokratia” – van a hiba; nem ez a magyar szabadkőművéség baja, hanem az, hogy páholyaink kevesebb időt fordítanak az egyes szabadkőművesnek szabadkőművessé való kipallérozására. A páholyoknak az egyes számára munkát kell adni a páholyon belül és a páholyon kívül. És ha ezt tesszük, nem kél ajkainkon panasz és nem a rituálék egyszerűsítését fogjuk sürgetni, mert nem is lesz rá időnk, hanem megteszszük azt, ami kötelességünk: terjesztjük a szabadkőművéség eszméit kö-

rünkben és körünkön kívül és haladunk előre, amíg világossá nem lesz előttünk a cél.”

Hibásnak tartja a „demokratia” páholy, hogy mi a II. és III. fokú díjmelést a szabadkőmívesi működés érdemének elismerésül tekintjük és mint ilyet fentartani kívánjuk. Szerinte a szabadkőmívesi működés csak kötelességteljesítés és ezért elismerés, dicséret, köszönet vagy kitüntetés senkinek sem jár.

Ugyancsak a fentebb előadott indokok alapján felolvasom a k. tvv.-nek a „Könyves Kálmán” ellenvéleményét is, mert ennek nézetét is több fejezetben czáfolja az „Egy felirat.”

e) A „Könyves Kálmán” indokai a következők:

A szabadkőmívesi fokokat csak a história világánál lehet tárgyalni és ennél megláthatjuk, hogy a II. és III. fokú munkákhoz minket a múltnak tisztelete, a történet szellemének ereje köt és kapcsol. Az egészséges haladás nem gázol át szent emlékeken, hanem az ily romokat a hála repkényeivel öleli körül. Szedjük le a szabadkőmívességről mindazt, amit részben fogyatkozásainak takarására, részben kecsesebbé tételére ráakgattak és a pörére vetkeztetett szövetség a törpe egylet színére kerül,

ahonnan hatalmas versenytársak gúnyos tekintete alatt csakhamar egészen elsüllyed.

A különböző fokok, úgymint a többi szertartásaink arra vannak rendelve, hogy a szabadkőművesség igazi életelemét alkotó lelkesedéssel emeljék és hogy bennünket az eszményiségre fogékonytá tegyenek.

A szabadkőművesség tradíciói az egész földön elterjedt szövetség kapcsolatát dokumentálják. Ne tördeljünk e tradícióból. Íme máris viszályba keveredtünk az angol Nagypáholylyal, mert kitudódott, hogy nem ragaszkodunk a biblia, mint symbolum tradíciójához oly szigorúan, mint ezt Angliában teszik.

A páholyokban szüntessük meg az észnek túlságát a kedély ellen. Ne engedjük, hogy az örökös búvárkodás és a szakadatlanul folyó elemzés közben a nagy mindenség gyönyörei ránk nézve elkallódjának. A kiégetett kedély-életűek a szív nemesebb indulatait bárgyúságnak mosolyogják és fölényükre támaszkodva, szemébe kaczagnak az együgyű lelkesedőknek és ideálok után rajongóknak. A merev logika lefegyverez. Ne engedjük ennek feltétlen uralmat a kedély világában. Ha ezt mégis megteszünk, a reánk nehézkedő okosság mindent ami szent volt előttünk, ami egész valónkat kellemesen fog-

lalkoztatta, egy pillanat alatt pozdorjává tör. Az ész ereje nagy és hatalmas, de kiváltkép érzelmi életünkre veszedelmes. Azért legyünk rajta, hogy a világossággal együtt járjon a melegség is.

Nézzünk a templomokra. Minél több, minél pompásabb változatokban mutatjuk be bennük hódolatunkat, annál tisztább kedély-életünk, annál derültebb képet nyer pályafutásunk, annál több sugár esik reánk és rólunk családunkra, innen társadalmi köreinkre. A pozitív vallások bármely magas fejlődési fokon álljanak, nem nélkülözhetik az alak-szerűségeket, a kultuszt, nem mellőzhetik a művészeti elemet, szóval mindazt, ami a fantáziára hat. Ugyan miért zúzassuk össze szabadkőművességünkben kedélyéletünk, gyönyöreit az ész kegyetlen pörölyével?

Az élet olyan sivár, a bagoly annyit huhog a fény körül, a lélek annyit nyöszörög a nap terhe alatt, az áhítat percei oly ritkán törnek át a képtelenség ködhomályán, a szív annyit vergődik a csatlódások alatt, hogy igazán minden pillanat, mely felderíti kedélyünket, magasabb röptöt ad gondolatainknak, finomítja érzéseinket: nagy nyereséget jelent egyéni életünkre.

Lebegjen szemeink előtt, hogy szövetségünk századokon át a jó embereket vont a varázskörébe, akik az átöröklött hagyományoknak virányos me-

zökön húzódó mesgyéin üdítő levegővel szítták tele tüdőjüket, hogy az ismeretek dűlőjén keresztül derültebben induljanak az élet ugarföldjének. Tegyük mi is így!

És ezek után következik a nézetek czáfolata.

A III. fejezetben, mely

„*az indítványunk főhibája*”

sarcasticus címet viseli, röviden elbánik a „Humanitás” és „Világosság” páholyokkal, melyek – mint említem – indokolás nélkül jelentették ki, hogy a „László király” páholy indítványához hozzá nem járulnak.

Ezen ellenvélemény nem indokolását érvül maga mellett az „Egy felirat” kétségtelenül ügyesen használja fel, egy nagy angol történetíró és államférfi mondásának idézetével, mely szerint

„néha az ügynek hátrányára van, hogy minden indok mellette szól: az ily ügy mellett nehéz érvelni, mert *az* érvek unalmasakká válnak és *meg* nem hallgattatnak, aminek folytán az ily ügy gyakran éppen ellenkező eldöntést nyer, mint mely kétségtelenül várható volt.

Csak így magyarázhatjuk meg a „Világosság” páholy döntését, mert noha e páholy indítványunkra

elismeri, hogy czélszerű és hasznos, minden indok említése nélkül mégis elveti.”

A IV. fejezetben

„*Non possumus*”

cím alatt a „Minerva” véleményével, mely szerint a szabadkőművesség vallás, foglalkozik bővebben.

Az „Egy felirat” hevesen neki támad a „Minerva”-nak és megállapítja, hogy a „Minerva” a szabadkőművességet vallásnak tartja.

„Ha pedig – úgymond – a szabadkőművesség vallás és minden a rituálét és symboliztikát bár javítani kívánó, de nem a vallás egyetemét képező közegtől kiinduló reformjavaslat elé *Non possumus*-t dörög: akkor a szabadkőművesség is köteles, hogy a szabadkőművesi rituálé és symboliztika javítását ezélező bármily változtatási kísérletet, mely nem a szabadkőművesség egyetemét képviselő közegtől ered: *Non possumus*-sal fogadja.”

Köszönetet szavaz a „Minerva”-nak, hogy naivitásában kimondotta leplezetlenül, amit a hivatalos szabadkőművesség Janus isten módjára „ápol és eltakar.”

Es itt egyenesen kétszínűséggel vádolja a hivatalos szabadkőművességet, idézve a

rituáléból s úgy tüntetve fel a dolgot, mintha a kettő homlokegyenest ellenkeznék egymással, holott az egy és ugyanaz.

Igazán sajnálatos dolog, hogy vélt igazának védelmében az „Egy felirat” hova tévedt.

Ám halljátok a kétszínűség vádját és ítéljetez magatok:

A hivatalos szabadkőművesség ugyanis egyfelől a vallásnak a szabadkőművességben helyt nem engedő, de másfelől a szabadkőművésséget vallási alapra fektető két ellentétes tábor közt, a fejét nyaka körül forgató Janus isten szerepét játssza. Mindegyik tábor felé azzal az arcczal fordul, mely az illető tábornak jobban tetszik.

Ha ugyanis valaki a szabadkőművésségnek szemére veti, hogy a vallást dédelgető álláspontja árt a humanitás tiszta kifejtésének, ekkor úgy felel: „Királyi művészetünknek célja az egész emberiség nemesítésének lehető előmozdítása és ezért az emberi elme felvilágosításának legtermészetesebb eszközével küzd a haladás legnagyobb ellensége: az előítélet ellen. Ennélfogva tagjainak vallási meggyőződése rá nézve közömbös és neki mindegy, ha tagjai akármily nevű szent könyv, vagy csak filozófiai rendszer tóteleit fogadják el magukra nézve kötelezőknek.”

De ha a szabadkőművességet az szólítja nyilatkozatra, ki fél, hogy a humanitás ápolásának ki” zárólagos hangoztatása a vallást veszélyeztethetné., annak azt mondja: „A szabadkőművességnek célja az egész emberiség nemesítésének lehető előmozdítása. Ennélfogva létező vallások ellen nem küzd, sem újabb dogmatikus vallástételeket föl nem állít,, hanem akarja, hogy tagjai hűek legyenek a felekezethez, amelyben a legtöbb igazságot találják, mert a szabadkőművesség nem is ír elő vallási tételeket, feltételezi azokat az igazságokat, melyek az emberi természetben gyökereznek.”

Van a kettő között ellentmondás?!

Az V. fejezet:

„*Nem vallási szekta, de a vallások magva*”, a „Minervá”-nak e fejezet címét képező kijelentésével foglalkozik és arra a concluzióra jut, hogy a „Minerva” bármint fejezi is ki magát, mégis csak az tűnik ki, hogy a szabadkőművesség vallás. Hat sűrű oldalon feszegeti ezt az egy mondatot és következőket mondj a végezetül:

Akárhogy bonczoljuk tehát a „Minerva” kijelentéseit, akárhogy vizsgáljuk e kijelentések egészét és részleteit, kétségtelen, hogy úgy a szavak,

mint értelmük szerint, a „Minerva” a szabadkőművességet vallásnak mondja és tartja. Nem változtat az eredmény lényegén, ha azután a szabadkőművességet standard religion-nak minősíti, mert hol az a vallás, mely magát nem így minősíti?

Ne védekezzék a „Minerva” azzal, hogy míg semmiféle vallás sem tűri, hogy hívei más valláshoz is tartozzanak, – a szabadkőművesség nemcsak megengedi, de egyenesen követeli, hogy minden szabadkőműves híve legyen a felekezetnek, melyhez a profán világban anyakönyvezték.

Minket ez az ellenvetés el nem kápráztat, mert mindenekelőtt nem fenéki tejfel. Hisz van oly szabadkőművesség is, mely bizonyos profán felekezetekhez tartozó egyéneket kizár a szabadkőművességből és ennél fogva tőlük felekezet-változtatást követel, ha a királyi művészet híveivé is akarnak lenni. Ha pedig más esetben megengedi, hogy a szabadkőművesség szabad-gondolkodó is lehet, nem inkább bizonyítéka ez annak, hogy a szabadkőművesség és vallás össze nem függő fogalmak? Ami pedig az ellenvetés érdemét, t. i. a szabadkőművesség vallási türelmét illeti, hát nem tudja-e a „Minerva”, hogy a Buddhizmus megengedi híveinek, hogy Mózes, Jézus és Mohamed tanaiban s csodáiban higgyenek, ha Buddhában is hisznek?

Nyugodjék meg a „Minerva.” A szabadkőművességet vallásnak mondta és amint a dolgok ma állanak, vallás is az. S mert ez és ameddig ez, nagyon értjük, ha a szabadkőművesi rituálét és symbolumokat megváltoztatni akaró bármily reformjavaslatra oly felelet adó szabadkőművesek vannak: Sunt, ut sint, aut non sint!

Lásd, hatalmas Nagymester, ha indítványunknak egyéb jó tulajdonságai sincsenek, jó hajtónak igazolta magát. Kihajtotta a nyulat a bokorból. Most legalább tudjuk, hogy miféle jószág pusztítja kertünket.

A VI. fejezetben

„az angol pressio”

czímmel folytatja annak bizonyítását, hogy a szabadkőművességet vallásnak tartja a „Demokratia” páholy is és erre közvetlen bizonyítéku idézi a „Demokratia”-nak ama kijelentését, hogy a „László király” páholy indítványának elfogadása a páholyt pusztá szórakozási helyül szolgáló casinóvá süllyesztené le.

Ebből a kijelentésből következőleg hozza ki, hogy a „Demokratia” is vallásnak tartja a szabadkőművességet.

Mi ez? kérdi, már t. i. az, hogy indít-

ványunk elfogadása a páholyt pusztá szórakozási helyül szolgáló casinóvá sülyesztené le.

Felelet:

Szerintünk annyi, hogy a szabadkőművés-ségben nem az eszme, hanem a tantételeit szemléletre hozó rituálé és symbolisztika a fődolog. S kérdezzük, mi az az intézmény, melynél nem az eszme, hanem az intézmény tantételeit szemléletre juttató rituálé és symbolisztika a fődolog? A felelet nem lehet más, mint: vallás.

De még más bizonyítékot is talál erre, azt, hogy a „Demokratia” a III. fokú munka nagyszerűségét különösen hangsúlyozza.

Nemde k. ttv. ebből bajos kimagya-rázni a tételt, hogy a szabadkőművés-ség vallás. Az „Egy felirat” ezt a legnagyobb könnyűséggel fejtí meg.

Halljátok:

Amint tudjuk, a III. fokú munka tenorja: a halálra való emlékeztetés és ennek célja ama gondolat kidomborítása, hogy a királyi művészet a szabadkőművesnek az utolsó óra borzadalmát könnyűvé teendi.

Nagyon kicsinyre becsülnők bárkinek a vallás fogalmában való jártasságát, ha előtte a tétel taglalá-

sába bocsátkoznánk, hogy a vallásoknak legerősebb támasza az emberek halálfélelme, illetve a bennük felkeltett és általuk mohón megragadott hit, hogy a vallás megment a halál borzadalmasságától.

Majd így folytatja:

Persze, aki átlát a szitán, annak a vallásnak épp e téren tanúsított magatartása a legvisszataszítóbb. S azért mi a „Demokratia” előtt sem titkoljuk,, hogy ránk nézve valamennyi szabadkőművesi munka közt a III. fokú a legkiállhatatlanabb.

Majd így folytatja:

a III. fokú munkának különös magasztalása is mutatja, hogy a „Demokratia” a királyi művészetet vallásnak minősíti.

Mit tesz az, amikor a „Demokratia” állítja, hogy a szabadkőművesnek haláláig emlékében marad az óra, melyben az igazi világosságot megpillantotta, — vulgo, szabadkőművesnek felvételét? Miért? Mert —hangzik a felelet – a szabadkőművesség mély titok, melyet mindenikünk mélyen őriz és érez, de melyet szavakba foglalni egyikünk sem tud és melynek a II. és III. fokú szertartás egy-egy újabb revelatioját nyújtja.

Ha az ily alapokra fektetett miszticizmus. nem vallás, akkor egy híján húsz, nem tizenkilencz!

Ezután áttér a biblia kérdésére, hogy az t. i. az oltáron foglal helyet, ami ismét annak a bizonyítéka, hogy a hivatalos szabadkőművesség is vallásnak minősíti a kir. művészetet s midőn ezt bizonyítgatja, a következő cynicus kifejezéseket használja:

Az igaz, hogy a jóllakatott kecske mellett a káposztát is megmenteni vélte, amikor azokat a szabadkőműveseket, kik a dolgon megbotránkozhatnának, álláspontjához ragasztott oly czifrázattal nyugtatta meg, melyből ha akarják sejthetik, hogy a bibliát nem mint szent könyvet, (mintha ilyen léteznék!) téteti a páholy oltárára, hanem csak mint a törvényesség symbommát. Úgy-e a törvényesség szép eszme? Na ha szép, csak megérdemel egy symbolumot!

A VII. fejezetben:

„*mi a symbolum*”?

bölcséleti deductiók mellett azzal foglalkozik először, hogy mi a symbolum és ennek alapján kisüti, hogy a biblia nem lehet a törvényesség symboluma, mert:

Aki nekünk azt mondja, hogy a biblia a világ egyik legrégebb törvénykönyve, mert tartalma a világ rendjének, tehát törvényességének majdnem

legrégibb magyarázata; hogy sok nemes erkölcsi utasítást tartalmaz.; hogy sok-sok évszázadon keresztül az emberek megszámlálhatatlan millióinak gyönyörűséget nyújtott és így nincs semmi ok, hogy a biblia a törvényesség symbolumául ne legyen választható, annak azt feleljük: hogy vagy rosszhiszemű, vagy nem tudja, hogy mit beszél.

Nem ezekhez az indokokhoz fűzik a bibliához ragaszkodó hatalmak a bibliával nem is symbolizálni, hanem inkább allegorizálni kívánt törvényességet. Nekik erre csak egy okuk van és ez, hogy a biblia isten kijelentését tartalmazza. Ebből pedig következik, hogy szerintök a törvényesség nem a törvény igazságán, hanem a törvényhozó tekintélyén alapszik. Érthető tehát az a követelésük, hogy a bibliához nem észszel, hanem csak engedelmességgel szabad közeledni.

Szent Ágoston szerint, ami a bibliában nincs, az nem létezik: ami benne van, az örök változhatatlan igazság; ami azzal ellenkezik, az hamis. S a különböző vallások nagyon jól megértették, hogy ebből az indokból a biblia igen czélszerű eszköz az emberek szolgátságban való tartására.

Azután ekként fakad ki:

– Mi szabadkőművesek, kik a lelkiismeret szabadságát hirdetjük, hajoljunk meg a biblia előtt,

csak azért, mert bizonyos emberek állítása szerint felülvizsgálatot nem tűrő tekintély alkotta?

Nem! Ezerszer nem! Mi Huxleyvel azt mondjuk: Le a tekintélyivel, mely magát a hit alapjának mondja; mely a hitet érdemnek, a kételyt vétéknek nyilvánítja; mely, mert parancsát kiadta, követeli, hogy az észnek többé szava ne legyen.

Le az ilyen tekintélylyel, mert e tekintély az, mely a hegyi beszédnek a felebaráti szeretet Kohinoorját, a kínzó eszközök markáns aprópénzévé váltotta fel és mely e jól jövedelmezett váltóüzletet ma is folytatná, ha a civilizáció haladása a kufárokat a humanizmusnak szabad gondolkodást engedő templomából örök időkre ki nem kergeti.

A VIII. fejezetben, mely
„*a biblia*”

címet viseli, még tovább foglalkozik a bibliával, azt mondván, hogy ez már csak azért sem lehet a törvényesség symboluma, mert a keresőknek *előre* meg nem mondják, hogy azt, mint ilyen symbolumot, a páholy oltárán fogja találni.

Könnyen feltételezhet olyan esetet, hogy a neophita a testvéreknek azt mondaná:

„Uraim! Önök felvételem előtt azt kérdezték tőlem, hogy szabad, független, jószívű és művelt

férfiú vagyok-e? Én a kérdésekre tiszta lelkiismerettel igenlő feleletet adtam. De önök ezzel nem elégedtek meg és felőlem tudakozódtak is. Valószínű, hogy kapott tudósításaik a magamról adott képet meg nem hazudtolták, mert különben nem vesznek föl. S ime, hogy most önök közé beléptem, meglepnek a követeléssel, hogy a bibliát a törvényesség symbolumául ismerjem el. Nagyon sajnálom, de ezt nem tehetem. Ez elismeréssel vétenék lelkiismeretem és azzal önbecsülésem ellen.

A főmester felvételem közben azt mondta, hogy a szabadkőművesség a lelkiismeret szabadságának színére emelkedett és ennél fogva én, ha meggyőződésemmek megfelel, világnézetemet filozófiai alapokra is fektethetem. Ha ez iga^, mi értelme van a követelésnek, hogy a bibliát, mint a törvényesség symbolumát tiszteljem, amikor meg gondoláson alapszik meggyőződésem, hogy a bibliában csak annyi a törvényesség, mint akármely más évezredes és költői részét kivéve, teljesen elavult könyvgyűjteményben.”

Ilyen kérdést feltevő Benjamin testvért könnyen elképzeld a „László király” páholy és ezután előadja, hogy a „Minerva”, majd a „Democratia” páholy milyen feladatot adna a Benjáminnak.

Valószínű, hogy a „Minerva” páholyban ily feleletet kapna: „Benjamin testvér! Önmaga biztosítása végett minden vallás ragaszkodik ahhoz, hogy hozzá csak oly kérdéseket intézzenek, melyeket kátéjában önmaga formulázott és melyekre a feleleteket ugyanott ő maga adja meg. A szabadkőművesség ugyan nem vallási szekta, de mégis minden vallásnak magvát magába foglaló emberiségi vallás. Ennélfogva a szabadkőművesség sem engedheti meg, hogy tagjai tetszésük szerint kérdezzenek, hanem követeli, hogy ragaszkodjanak azokhoz a kérdésekhez és feleletekhez, melyeket ő maga készített magának. Ha a szabadkőművesség ettől eltérne és a szabad kérdezési jogot megadná, elvesztené magasztos jellegét és pusztá gyülekezetté sülyedne, amelynek az sem adna magasztos-ságot, hogy az összegyűltek jótekonyságban fádadozó emberbarátok.”

A „Demokratia” páholy valószínűen meg ily feleletet adna a neofitának: „Benjamin testvér! Az emberek gyorsan élnek és fáradnak. Szükség van tehát oly intézményre, amelyben az emberek a mindennapi élet sivár, anyagi küzdelmeiből bekövetkező fáradtságukat kipihenjék. Ez az intézmény a mi szabadkőművességünk. Elérjük pedig e nagyszerű eredményt rituálénkkal és symbolumainkkal.

Ezek, mint a legmagasabb eszmék és eszmények revelatiói, megtisztítják a lelket a profán élet sárától és megtöltik áhítatos rajongással. Tartsd tehát magadat symbolumainkhoz és ritualéinkhez. Van ezekben kórdós és felelet elég. A szó legnevesebb értelmében responzorinmok ezek, melyeknél olykor a zenei kíséret sem hiányzik, s így e téren ne követelj többet. Reformok után még kérdésekben se törd magad. Hisz, ha úgy, amint te képzeled, kételytől inspirált kérdéseket engednénk, páholyunk a fáradt lelkek pihentetésére szolgáló jellegét elvesztené és a megengedett vitakozások folytán, szórakozási helyül tekinthető eszinóvá sülyedne.”

Kedves testvéreim, ehhez a gúnyhoz, ehhez a cynismushoz bővebb commentár. nem kell!

A IX. fejezet a

„világszövetség”

czímet viseli. Ebben ad absurdum vezeti a „Demokratia” azon ellenvetését, mely szerint a „László király” páholy indítványának megfelelő határozatot csak a szabadkőműveség egyeteme hozhat.

Ez ellenvetésből egy rövidke elmefuttatás után arra a következtetésre jut, hogy

a II. és III. fokú rituálét egy kis böffent kellene megtoldani.

Halljátok testvéreim!

Tisztában voltatok-e demokrata testvérek, hogy érvetektől milyen következmények vonhatók? Bajosan. Hisz érvetek azt is jelenti, hogy előtettek minden jó, amit a szabadkőmívesség egyeteme, illetve az egyetemesség körében a többség elfogad; hogy előtettek nem az eszme fontos, hanem hogy hányan hangoztatják. Ti e szerint abban is megnyugodnátok, ha a szabadkőmívesség egyeteme a II. és III. fokú rituálét valami II. és III. fokú böffent toldaná meg. Miért ne? Hisz ti nem tartalmat, hanem a szabadkőmívesség egyetemének határozatát keresitek.

Szinte észrevétlenül belecsúsztatja, „hogyan előtettek minden jó, amit a többség elfogad”, hogy két sorral odább már elég logícusan belehozza a nevetséges böjt elrendelését.

Azután a szabadkőmívesség egysége tekintetében a következő leczkével szolgál a „Democratia”-nak.

Kedves Demokrata Testvérek! Tudjátok-e mennyit ér egy kásaszem? Úgy-e nagyon keveset? Nos tudjátok meg, hogy mi egy kásaszemet sem adunk a szabadkőmívesség egységéért, ha ezt in-

dokolt meggyőződésünkől bár egy hajszál elengedésével kellene megvásárolnunk. S e kijelentést fentartjuk akkor is, ha ez az egység valami különös érték lenne. De nemcsak hogy nem érték, hanem még értéknek árnyéka sem. Hisz eltekintve minden egyébtől, ez egység ma sem létezik és sohasem lesz létesíthető, mert az merő fantom.

Kifejti azután, hogy egység nincs is, nem is lehet és valót és valótlan összekeverve, így fakad ki:

Őszintén szólva, mi az egység szükségét sem látjuk. Milyen célnak szolgáljon? Talán annak, hogy a nagypáholyok irományaikat kicseréljék. A hírlapi szolgálat mai fejlettségénél ez a különben alárendelt ok szerepet nem játszik. Vagy talán annak, hogy a nagypáholy ülésein a szertartásmester a nagypáholyok képviselőinek bejelentésén torkát gyakorolja, vagy hogy a nagygyűlésen megjelent testvérek a különböző színű szalagok és rajtuk csüngő brimbormmokban gyönyörködjenek?

Különben – úgymond – legjobb reformer a korszellem s mi csak mindig a korszellem után sántikálunk.

S higye el a „Demokratia”, hogy a korszellemmel, a többi közt, a II. és III. fokú munka sem egyeztethető össze. Kinőttünk már e munkák sab-

Ionjából. Mi nem érünk rá, hogy üres formaságokban gyönyörködjünk.

X. fejezet

„a rá nemérés.”

E fejezetben a „Demokratia” ellenvetéseinek azon kifejezését bonczolja, hogy „a testvérek színe-java nem élik a rá nemérés korszakát és ezért örömeiket találják a II. és III. fok rituális munkáiban.

Ezzel szemben azt állítja a „László király” páholy, hogy nekik jobb dolguk van, mint ezen munkákban részt vennie. Azt mondja:

Igazán és őszintén mondjuk, hogy mi ezekre rá nem érünk. Hisz mit csinálunk e munkákban? Felemeljük a tanonczot legénynyé, a legényt mesterré és a munka befejeztével szavát veszszük, hogy a munka közben rábízott titokból még alsóbb fokban levő testvérnek sem árul el semmit sem. De hát mit ne áruljon el? Az erkölcsi tanítást, amiben részesítjük? Hisz ha e tanításnak van erkölcsi értéke, nem volna-e kötelességünk, hogy palám et publice hirdessük? Igazán, hát mit ne áruljon el a fokfelemelt? Hogy a legény másként kopog, másként köszönt, más jelszóval él, mint a tanoncz és a mester ezekben

ismét különbözik a legénytől? Ilyesmikről, demokrata testvérek, ti igazán hiszitek, hogy a lélek idealisztikus törekvéseit kielégíthetik? Mi nem hiszünk, sőt azt mondjuk, hogy ilyesmikkel nem a humanizmus templomán, hanem intézményünk mauzóleumán dolgozunk.

Majd ekként folytatja:

Ne fecséreljük tehát a drága időt fölösleges és értéktelen symbolisztikára, hanem dolgozzunk igazán, őszintén és teljes lelkesedéssel az önismerteten és önuralmon s akkor elérünk az önnemesítésnek sivárságot nem ismerő életéhez.

Érezzük, hogy a mondottak kötelességünké teszik, hogy az általunk gondolt munkálkodás irányára, bár csak például szolgáló tájékoztatást nyújtunk. Megkíséreljük. Ha ez a következő egy-két mutatóanyagban nem sikerült, hatalmas Nagymester! tudd be tehetségünk és nem akaratunk gyengeségének.

És ezután következik a XI. fejezet,
mely

„a lelencügy”

címet viseli és mely az „Egy felirat”-nak igazán gyönyörű része és fényes bizonyítéka annak, hogy olyan éles elme, mint aminővel Dr. B. F. tv. rendelkezik,

mi szépet és nemeset teremthetne, ha nem pazarolná erejét rabulisticára, gúnyra és cynismusra.

A lelenczügyről 20 oldalon értekezik ép oly érdekesen, mint meggyőzően, ellesvén az életet, híven elénk tárja a bajt és lelkesen arra hív fel, hogy a baj okait szüntessük meg.

Mutatványul és igazolásául az általam mondottak helyességének, csak egy passust idézek.

Mondjátok, jutott-e valaha eszetekbe, mikor valamely, más viszonyairól különben elfogadható férfi, leányotok vagy húgotok kezét megkérte, hogy csak azért adjatok tagadó választ, mert törvénytelen viszonyból gyermekei vannak, különösen ha tudtátok, hogy e viszony kellemetlenségeinek elsimítására némi pénzáldozatot hozott?

Közeledtetek-e nőhöz, kit férfi elcsábított és azután gyermekeivel együtt elhagyott, épp oly tisztelettel és részvétellel, mint a nőhöz, kit mint törvényes feleségét gyermekestől a férj magától eldobott?

Ne farizeuskodjatok. Valljátok be őszintén, hogy magatartástok nem szíveteket, hanem a szokásban eltorzult álképzeteket uralják.

S, azt hiszitek, hogy kedves nővéreink, akik máskülönben angyalok, egy hajszállal jobb szívéek, mint ti vagytok? Nem. Mindegyik nyomdokát követi a bibliai Sárának, ki mert Hágár nem volt férjének, az akkori törvények szerint lehető egyenrangú második törvényes neje, a vele nemzett gyermekeket nem tekintette törvényes gyermekeknek 'és azért a biblia istenének helyeslése mellett azt mondta férjének: „Kergesd el azt a szolgálót és liát, mert nem fog örökölni a szolgáló fia az ér» fiammal!” A biblia istene megvigasztalta az apát az ígérettel: „de a szolgáló fiát is néppé fogom tenni, mert megérdemli.” S ez ígélet beteljesült, mert a törvénytelen gyermekek száma a törvényes gyermekek nyugalmát fenyegető néppé nőtte ki magát.

A szolgáló gyermeke, ez az igazi szó, melylyel kedves nővéreink a törvénytelen viszonyból szülő anyára és gyermekére tekintenek. Hogyan örökölhette ez a gyermek? Nemcsak vagyon nem jár neki, de még az apa szeretete sem. Ábrahám dicséretére említsük meg, hogy neki a dolog fájtt és ha isten, ki már akkor is az egyenrangú feleség mellett volt, közbe nem lép, Sára mama aligha ér czélt. De ti, kedves testvéreink, már természetesnek találjátok a mai Sárák ugyanazonos álláspontját. S

ez álláspont: hogy a törvénytelen gyermek anyja csak szolgáló, – gyermeke pedig csak a szolgáló gyermeke, fattyú.

S ezek az angyalszívű Sárák, kik csemetéiket a szél fuvallatától és az antiquáriusok kirakataitól féltik; kik leányaiknak egy őrizetlen lépést sem engednek; kik a vallási szertartások mellett jótékony-sági egyletekben sürgősködnek: elnézik, mikor fiaik a szolgálók körül settenkednek. „Legalább nem romlanak annyira el, mintha a házon kívül dorbézolnak.” Hogy a szolgáló bajba jöhet, az nem jön tekintetbe. Az csak szolgáló. Egy pár forint megvigasztalja és a dajkának úgyis jobb dolga van a szobaleánynál, vagy a szakácsnénál. Ha pedig a szolgáló, kinek oldala mellett nincs őrző mama, más térti csábításának esett áldozatul, akkor már nem is szolgáló, hanem lotyó, ki megérdemli sorsát. S vájjon van-e az angyalszívű nővérben egy csepp részvét az ártatlan kis gyermek iránt? Kár volna! Úgy is elpusztul! S ha a szolgáló sírva panaszolja, hogy gyermeke elhalt, angyalszívű nővérünk, ki éppen keztyűt húz, hogy leánya társaságában a a szeretetház javára rendezett matinéra menjen, azzal vigasztalja a szolgálót: hogy sohase sírjon; legalább megmarad keresete és ha kell, vehetni fogmagának egy rongyot.

Bizony, bizony mondjuk nektek, ennél irgalmatlanabb és becstelenebb állapotok alig képzelhetők.

Befejezésül még figyelmetekbe ajánlom az e tekintetben a testvérekhez intézett felhívást, mely, mert igaz, buzdít és lelkesít. íme:

Ne azon járjon tehát eszünk, hogy az elhagyottak és nyomorgók részére intézményeket létesítsünk, hanem hogy az elhagyatás és nyomorúság okai megszűnjenek, vagy legalább kevesbedjenek. A szeretetteljes gondozást, a meleg szívet és erős lelket ne arra fordítsuk, hogy a profán világgal versenyezve, árva-, szeretet-, lelenczhazákat alapítsunk, hanem hogy az ezen házakra szorultak számát apaszszuk. Ne arra hívjuk fel a testvéreket, hogy filléreikkel a szeretet oltárán áldozzanak és ez úton minél többen lássák, hogy az igaz világgosság tőlünk sugárzik, hanem hogy a segélyre szorulás oka: az erkölcsi nyomorúság mocsara kiszáríttassék.

Nem célunk, szeretett testvéreink, hogy munkarendet szabjunk az egyes páholyok elé, mert meg vagyunk győződve, hogy mindnyáj ótok előtt tiszta és világos a cél, amely felé törekednünk kell; csak rá akarunk mutatni a napi eseményekből

folyó szabadkőművesi tanulságokra, amelyekről fontosságuknál fogva kötelességünk az elmélkedés és cselekvés. Szívünk legmelegebb érzésével üdvözlünk benneteket azzal az óhajtással, hogy munkálkodásotokban nemesebb valótok kielégítést találjon. Fölönneveléstek munkájára, testvéreink!”

A XII. fejezet

„a pőréség”

czímet viseli, melyben ismét erősen hadakozik az ellenvéleményt nyilvánító páholyok következő kitételeivel:

A II. és III. fokú munkák eltörlésének a „Minnerva” azt az eredményt jósolja, hogy a páholyok pusztá jótékonysági egylettekké fognak sülyedni. A „Demokratia” a fokokat adományozó rituálék megszűnéséből azt a következményt látja, hogy páholyaink szórakoztató casinókká változnának. A „Könyves Kálmán” szerint, ha a külsőségeket leszedjük a szabadkőművességről, a pőrére vetkőzött szövetség a törpe egylet színére kerül és mint ilyen, hatalmas versenytársai előtt gúny tárgyává lesz.

Ez ellenében azt mondja az „Egy felirat: Ha a királyi művészet mereven ragaszkodik mindahhoz, „mit részben fogatkozásainak takará-

sara, részben kecsesebbé tételére ráaggattak”, – akkor csakugyan igaza van a „Könyves Kálmán” páholynak, mikor e ráaggatások leszakításával pőrére kerülő szabadkőművességnek nem kellemes látományat jósolja. Hasonló lenne e látomány a bábhoz, melyről a gyermek öntudatlan tudvágya leszakítja a csillogó ruhát, a bőbitás kalapot, a selyem fűzűt, a csipkés fehérműt és ezek után meglátja, hogy ami megmaradt, az jóformán nem egyéb, mint fűrészporral megtömött idomtalan alak, melynek „papa, mama” sipítása, fejének jobbra-balra rángatása és szigorún szegletes kéz- és láb-rándulása csak addig gyönyörködtette, míg belső-jének mibenlétéről meg nem győződött.

Ennek ellenében azt tartjuk, hogy az alapítóktól előírt utat megtartó és éppen ezért haladó szabadkőművesség hasonlít az antik művészet remek szobrához, melyre részint értelmetlenség, részint a rossz-akarát mindenféle csillogó ruhákat és csengő-bongó dolgokat ráaggatott. Ha róla mindezt lerántjuk, igaz, hogy a szobor pőrére kerül, de pőreségén nemcsak, hogy senki sem kaczagna, hanem ihlettel bámulná és művészetén épülne.

A XIII. fejezet

A „pompáról”

szól és azzal foglalkozik, hogy ellentétbe

helyezkedik a „Könyves Kálmán”-nal, mely szerint az utóbbi a templomokról vesz példát és azt mondja, hogy

minél több, minél pompásabb változatokban mutatjuk be bennök hódolatunkat, annál tisztább kedélyéletünk, annál derültebb képet nyer pályafutásunk, annál több sugár esik reánk, rólunk családunkra, innen társadalmi köreinkre.

Ha e hasonlatról a sujtásokat lefejtjük, azt a magot nyerjük, hogy minél több a flâneur, annál nagyobb az áhítat.

Majd imígyen folytatja:

De ha ez mind így van, méltán csodálkozunk, hogy a „Könyves Kálmán” nem áll elő az indítvány-nyal, hogy az emberek boldogítására tulajdonkép nem kellene egyéb, mint oly hódoló tisztelet szervezése, mely az összes felekezetök hódoló tiszteleteit egyesíti. Mily pompás lenne az összes pompák egyesített összessége! Akiknek kedélyélete még ettől sem nyerne derültséget; aki ennek folytán sem tudná pályáját jobban befutni; akinek e pompáságtól csakugyan nem emelkednék annyira a boldogsága, hogy abból kiáradó fénysugarak másokat is boldogítanának: az már nem élő ember, hanem kiaszott csontszerkezet, melynek szíve összefonnyadt izom, agya megkérgesedett sejthalmaz.

Kérjük a „Könyves Kálmán”-t, hogy ne vegye tőlünk rossz néven, ha mi éppen ellenkező nézetet vagyunk és azt állítjuk, hogy az eszme hódolatánál minél több a flânez, annál kisebb az áhítat és épülés, kivéve ha oly emberekről van szó, kiket Huss János a „Sancta Simplicitas! felkiáltással örökített meg.

A XIV. fejezet

„a kedélyről”

szól és erősen kikel a „Könyves Kálmán” ellen, melynek azt imputálja, hogy a „László király” páholy tagjait kedélyteleneknek tartja.

Hosszú philosophicus fejtegetések után arra a megdönthetetlen meggyőződésre jut, hogy kettőjük közül a „Könyves Kálmán” -nak nincs kedélye, mert az, amit mutat, nem kedélyt, hanem symbolum és rituálé iránti fanatizmust igazol.

Hogy ezen állítását fényesebben beigazolja, két képzelt Benjamin testvér előtt tartott két felvételi beszédet közöl, melyek egyike a „Könyves Kálmán”, másika a „László király” páholyban hangzik el.

A „Könyves Kálmán” páholyban tartott beszéd képezi a

XV. fejezetet,

mely „*a kedély erkölcse*”

czímet viseli és melyben az eddigiek után természetesen a symbolumokról és a kedélyről van szó túlhajtott formában és valóban fáj »az a gúny, melyet formáinkból űz, midőn többek között így szól a Benjáminnak: Műveli pedig lelkünket a titok bája, a titok kulcsának együttes bírlalása és a rejtett kötelék közösségének tudata. Műveli látásunkat a jel, hallásunkat a szó és tapintásunkat az érintés. Nézz a bibliára: ez az igazság; fogd a szögmérőt: ez a moralitás; gyönyörködj a körzőben: ez a szépség.

Ha az életben balsors üldöz; ha lelked egyensúlyra megzavarodott; ha megbántott az irigység, ha megszólt a rágalom, ha kinevetett a káröröm: jöjj ide. Megnyugtat itt a szó, jel és érintés. S azért, ahányszor ide be fogsz lépni, mindig számon vesszük is tőled: a szót, jelt és érintést.

A XVI. fejezet

„*az értelem erkölcse*”

czím alatt azon beszédet foglalja magában, melyet a Benjamin testvérhez a „László király” páholy intéz.

Megengeditek, hogy a felvételi beszédből néhány kiválóan sikerült, a „László király”

páholy saját külön felfogását jellemző idézetet olvassak fel előttetek, kérve, ha vajjon szükséges-e a Benjamin testvérhez a követekező szavak intézése, még akkor is, ha a symbolum és rituálé sutba valók? íme:

Kedves Benjamin testvér! Hogy mit értünk köszöntés alatt, talán nem szükséges előtted magyarázni. Tudod tehát, hogy jó vaskos kötet lenne a kétes értékű olvasmány, mely a világ összes népeinek köszöntési szertartásaival megismertette, így vagyunk a szabadkőmívesi symbolisztikával. Annyiféle ennek a módja, változatossága és részlete, hogy nagyon sok fölösleges dologgal tömnéd meg fejedet, ha az összes szabadkőmívesi rítuszok symbolisztikáját megismerni kívánnád. Képzeld: a külföldön oly szabadkőművességet is találsz, melyben testvéreket 33-ik fokú hatványra is emelnek – és minden foknak külön symboluma és rituáléja van!

Mindebből az következik, hogy amint a köszöntésnél az alapgondolat a fő és az alapgondolatot a külsőségek meg nem változtatják, a szabadkőművéségnél is a szabadkőmívesi eszme a lényeg, a symbolisztika pedig lényegtelen és változtatható.

A hasonlat csak annyiban nem quadrál, hogy a köszöntés külsőségeit az emberek nem titkolják, ellenben a szabadkőmívesek symbolisztikájukat

titkolják. De eltekintve attól, hogy hasonlat teljesen sohasem quadrál, őszintén mondom, tyogy amily érthető és indokolt volt annak idején a titkolódzás, ma már annyira nem érthető és nem indokolt. Ha mégis fennáll, ez csak újabb bizonyítéka annak, hogy nagyon sok intézmény lényegében halad, de külsőségei a nagy tömeg értelmetlensége folytán maradnak, vagy csak nagyon nehezen változnak.

Ha téged mégis arra kérünk, hogy lényegtelennek minősített szabadkőművesi symbolisztikát szükségtelenül ne hozd a nyilvánosság forgalmába, ennek okát csak abban keresd, hogy a titkolódzást intézményünk felsőbb hatósága kívánja. A kíváncsnak szerintünk csak az az oka, hogy vezetésünk fél az intézményünk körében is meglévő orthodoxia fülsiketítő ordításától és ennél fogva hódol a „quieta non movere” opportunizmusának. A kíváncsnak lényegtelen dolgokban ellenszegülni, a fegyelmet rontaná és ez meg azt eredményezhetné, hogy a szakértő vezetés ott sem lenne hatályos, ahol ezt mi magunk is kívánjuk.

Az ember gondolkodik, cselekszik stb., de maga a gondolkodás, cselekvés stb. elvont fogalmak, melyeket semmiképp sem lehet külső formák segé-

lyével úgy a szemlélet elé állítani, hogy e formákra rámondhatnék: ez a gondolkodás, ez a cselekvés stb. így lehet szabadkőmívesi módon élni, de magát a szabadkőmívességet nem lehet írás, metszés, vésés, faragás, nyomtatás vagy rajzolás útján szemlélhetővé tenni. Amit e tevékenységek valamelyikével mégis szemlélhetőt alkotnak, az – mint már mondtam – merő formáság, sablon. S azért az a szabadkőmíves, ki csak jelben, szóban vagy érintésben igazolja magát szabadkőmívesnek, a valódi szabadkőmívesnek úgy viszonylik, mint Albertus Magnusnak, a vendégeknek ajtót nyitott és őket üdvözölni tudott android ja, a valódi emberhez.

A XVII. fejezet

címe *„a tartás.”*

Ezen fejezetben az „Egy felirat” sem többet, sem kevesebbet nem mond, minthogy a felvételi rituálé egy fiatal birtokost juttat eszébe, ki amint Hohenheimből hazakerült, az iskolában magába szítt tudomány kimutatása kedvéért helytelenítette, hogy birtokán a takarmány-növényeket fajuk szerint elkülönítve rakják boglyákba. Kiadta a rendeletet: „Együvé kell rakni mindenféle takarmányt; majd kiválasztja mindegyik állat magának azt a növényt, melyik neki legjobban ízlik.”

Csak nézzük a hivatalos felvételi rituálé elmfuttatásait. Talál abban a theista, atheista, hazafi, világpolgár, haladó, maradó stb. magának valót. De nem úgy, hogy a kiválasztással az egésznek harmóniáját bontaná meg. Távolról sem! Nem a harmónia az összekötő kapocs, hanem a szintaxis.

De mi, hatalmas Nagymester, nagyon flyás állatok vagyunk. Nekünk az az eleség, melyet mindenfelől megfuttak, benyálazták, megtapostak és részben meg is rágtak, nincs ínnyükre. Ha kényyszerűség folytán mégis hozzá kell nyúlnunk, csak úgy kelletlenül veszünk belőle egy-egy szálat; azt is minden oldalról megforgatjuk és még ha gyanútlan is megtöröljük, mielőtt szánkba veszszük.

Ilyen szálnak tekintjük a „Demokratia” átiratában azt a hozzánk intézett felhívást, hogy a lényegben és ne a külsőségekben reformáljunk.

Van e felhívásnak oly értelme is, melyet nemcsak elfogadunk, hanem nagyon szívesen fogadunk el.

Úgy van, úgy. A szabadkőművesség nemcsak történeti alakulat, hanem élő emberek céljaira is szolgáló intézmény. Ha tehát olyasmik volnának benne, ami elődeinknek megfelelt, de nekünk nem való: el vele! Hiába mondja a „Könyves Kálmán”, hogy mert elődeink a szabadkőművességnek általuk

növesztett virányain tüdőjüket szítták tele, mi e virányokat épségben tartjuk.

Hogy tehát szabadkőműves őseink miként rendezkedtek, semmikép sem lehet akadály, hogy mi másként berendezett „virányokon ne szívjuk tele tüdönket.” Van a világon elég fagyasztó dolog. Ne fagyaszszon minket még a holtak reánk nehezedő keze is.

A XVIII. fejezet

„a nemesítés”-t

tagolja. Hogy nem nemesedünk, vagyis inkább nem nemesítünk, ami „ökölnyi betűkkel” van a rituáléban kiemelve, annak okát abban találja, hogy nem töröltetik el a szemernyőül szolgáló symbolisztika.

Ezzel az áhítatos rajongásnak is vége lesz és megszűnik az a képtelenség, mely noha hangoztatja, hogy az egyesek nemesítésének útján öszszesség nemesítését kell elérnünk, mégse tesz egyebet, mint bont áhítatos rajongással symbolisztikát imád és kunt úgy ahogy jótékonykodik és azután mégis csodálkozik, hogy az emberek nemesítése oly döcögve halad. Ha ellenben az általunk javasolt útra lépnénk, a külső és belső munka különbsége, de eredménye is más lenne.

A főeltérés az volna, hogy nem kellene senkinek sem munkát adni; senki sem *várna*, hogy a munkát kapja, mert senki sem tenne egyebet, mint mindenben, amiben éppen tevékenykedik, szabadkőművesi módon dolgoznék. Azt hisszük, hogy az ekként elért eredmény kiszínelést nem szükségéi.

A XIX. fejezet

„a titok”

czímet viseli. Valósággal kifiguráztatik benne a rituálé. A szabadkőművesség nagy és saját-szerű titok.

Nem szabad elárulni; nem szabad mással közölni, de nem is lehet. E titkot a valódi szabadkőművesek csak sejtik; csak érzik. De azért folytonosan törekszenek, hogy felkeressék és megtalálják.

Hogy hova vezethet az és hova lyukad ki a dolog, ha a szavakkal játszunk, a következőket mondja el:

Hatalmas Nagymester! Fölvétel alkalmával történt, vagy történhetett volna, hogy mikor a keresőt felhívtuk, hogy a fogadalmat írja alá, legnagyobb meglepetésünkre kijelentette, hogy ezt csak úgy teszi meg, ha kihagyjuk a pontot, mely

tagjainkat kötelezi, hogy mindaddig míg szabadkőművesek, más titkos társulatba be nem lépnek. Ezt ő kifogásolja és alá nem írhatja, mert ő már tagja egy titkos társulatnak, amelynél ugyanily fogadalmat már aláírt, úgy hogy szabadkőművesül nem is jelentkezett volna, ha tudja, hogy a szabadkőművesség is valami titokzatosságnak tartja magát.

„Miféle titkos társulatnak tagja ön?” – kérdi a főmester.

„A csimcsumistáknak”, – volt a válasz!

„Mit, hát a főmester nem tudja mi az a csimcsum?! Őszintén szólva – magam sem mondhatom meg. Csak annyit tudok róla, hogy az egy jól megőrizendő titok. Nem szabad azt sem elárulni, sem mással közölni, de nem is lehet. B titkot mi csimcsumisták magunk is sejtjük, folytonosan érezzük magunkban s egyre törekszünk, hogy fölkeressük és megtaláljuk.”

Persze, hogy ez megtörténhessék, annak egyedül és kizárólag a symbolisztika az oka.

Nem is titok az másnak, csak annak, ki mint a „Minerva” azt állítja, hogy bár a szabadkőművesség nem vallási szekta, de azért mégis minden

vallásnak magva és ezért mint ilyen, symbolisztikájával él és hal. Ily felfogás mellett érthető a miszticizmus, érthető, hogy a tanonczfok az önismeret, a legényfok az önnemesbülés, a mesterfok az öntökélete sb ülés, a biblia a törvényesség, a lángoló csillag a legfelsőbb lény, a mozaik a teremtványek sokasága, a szögmérő az igazság stb.

A XX. fejezet

„*a Benjamin és a symbolum*”

czímet viseli, melyben a páholylátogatást a templombajárással hasonlíttja össze és azt a tételt állítja fel, hogy a művelt osztály nem szeret a templomba járni, mert kerüli a cerimoniákat. A művelt osztály tehát csak nagy ünnepeken megy a templomba.

Vannak, akik megszokták a templombajárást és csupa szokásból mennek, mintegy öntudatlanul. Vannak, kik a templombajárást tisztességnek tartják, különösen, ha a tisztességet más joggalapon úgy sem követelhetik.

Vannak olyanok, kiknél a szertartások az üzlet előmozdítására szolgáló eszközök szerepét viselik. A szabadkőművesség terén ezeket a vigéczszabadkőműveseknek nevezzük és azért, amikor

idegen ember szobánkba toppan és szabadkőmíves jelt ad, vagy valaki szabadkőmívesi jelvényekkel felcífrázott levelet küld, már tudjuk, hogy pezsgőt, sorsjegyet, díszkiadást stb. árul és rendesen rossz néven veszi, ha az ő kedvéért erszényünket nem nyitjuk meg. Nincsenek a symbolisztikának oly dühös hívei, mint a vigécz-testvérek.

Vannak azután tényleg jámbor lelkek, kik benső meggyőződésből hívei a symbolisztikának,, – de kevesen, nagyon kevesen.

A XXI. fejezet

„a logica”

czímmel ékeskedik és ebben a „Demokratia” és „Könyves Kálmán” azon kifogását tárgyalja, hogy csak II. és III. fokú munkák eltörlését indítványozza a „László király” páholy és nem egyszersmind magát a fokok eltörlését is.

Az „Egy felirat” nyíltan és leplezetlenül kijelenti, hogy édes örömet eltörli a fokokat és így egyáltalán lehetetlen neki a szabadkőművesség mai symbolisztikájából oly törlést ajánlani, melyet ő nagy örömmel el nem fogadna.

A fokok adományozásához így is azt a

feltételelt köti, hogy legyen az a szabadkőművesi érdem páholyelismerése.

Azt mondja erre a „demokratia”, hogy páholyában az a szokás, hogy bármi dicséretet tegyenek tagjai, azért nekik nem jár elismerés, mert ténykedésükkel csak kötelességüket teljesítik.

Erre is megvan az „Egy felirat”-nak felelete, hogy t. i. az o páholyukban az elismerés nem marad el. De milyen az elismerésnek a megnyilatkozása?

Nem az a lármázó, mely a kalapácsvezető mester felhívására ütemben tapsol, sem jegyzőkönyvi megörökítés, deputáció stb., hanem olyan, milyet a tettet és motívumait megértett szív diktál. Gyakran csak egy tekintet, néha egy kézszorítás, de alkalomadtán férfiasan és nyíltan kimondott szó, vagy más nyilvánítás.

A XXII. fejezet

„a fűző és a repkény”

czímmel arról szól, hogy

valamely testvérpáholy főmestere, kivel indítványunkról személyes eszmecserét folytattunk, azt mondta, hogy indítványunk csak az esetben lenne elfogadható, ha mindenik szabadkőműves oly magas szellemi niveaun állana, – mint mi. De miután a

testvérek igen nagy része nem tart itt, ne nyessük a symbolumokat, mert ahányat elnyesünk, annyi halcsontot veszünk ki a füzőből, mely a gyengébb női test egyenes tartását elősegíti.

Persze, erre a válasz nem egyéb, mint a következő:

Minket a mondottakban az észnek, tudásnak és értelemnek nyújtott elismerés nem vesz le lábunkról. Tudjuk, hogy akik az elismerést nyújtják, czélatosságból cselekszenek. Vannak köztük teljesen önzetlen, de a kavarodástól rettenetesen irtózó egyének. Ezek azt reményük, hogy a mondott bókkal a tisztultabb felfogást rábírhadják, hogy reformköveteléseit lehetőleg mérsékelje. A többiek, értve alattuk az ultramontanizmus nem mindig érdektelen híveit, abból az indokból bókolnak, hogy vizontszolgálat fejében az ész, értelem és tudás: a bókolóktól ne zavarják el a nagy tömeget, mely a symbolum és rituálé jármába befogva, az ő szerük rúdját tolja.

Az „Egy felirat” a bók daczára megmarad amellet, hogy a symbolisztikát el kell törölni, azt mondván:

A symbolisztika nem vállfűzője a szabadkőmivesség gyenge törzsének, hanem a „Könyves Kálmanétól használt képlet némi változtatásával a sze-

mot gyönyörködtető és a szabadkőművesség hajdani erős testének romját fedő repkény. Csakhogy a szem, mely csak néz, de nem vizsgál, nem is látja, hogy az a gyönyörködtető repkény tette rommá az erős törzset, amelyen felkúszott, mert az észrevétlenül felfutó élősködő növény a szemlélőt ugyan gyönyörködteti, de dajkáló támaszából magába szívta a nedveket, melyeknek elvonása az egészséges, viruló és erős törzset rommá, halottá változtatta.

A XXIII. fejezet

a „külső közöny”-t tárgyalja.

Valijuk be leplezetlenül – úgymond – hogy intézményünk csillagának fénye halványul.

Illő tehát, hogy felvessük a sokat szellőztetett kérdést: mi a haj oka? A feleletnek máig egész irodalma van. Meglehetősen nagy részét már átolvastuk; az olvasottakon elméledtünk; igyekeztünk közvetetten megfigyeléssel is az összefüggés nyitjára jönni, – de bárhogy is hánytuk-verttük az adatokat és magyarázatukat, csak ahhoz az eredményhez jutottunk, hogy intézményünk gyengülésének oka a közöny, és pedig közöny a páholyon kívül és közöny a páholyon belül.

Az első alatt értjük, hogy a profán világ illetékes közönsége mind nagyobbodó egykedvűséggel, sőt hidegüléssel tekint intézményünkre.

Hogy mi lehet ezen külső közönynek szülő oka, azt bizonyára eltalálják már a kedves testvérek – a symbolum és a rituálé.

De nem is lehet ez másként, mert:

Oly intézmény, melynek lényege a symbolum és rituálé és melynek cselekedetei csak a kultusz szövődései, ott a cselekvés: a szóra és külsőségekre szorítkozik.

Majd így fejezi be a fejezetet:

S mert a szabadkőművesség kétségtelenül jobb tudomása ellenére mindezt be nem látja: azért oly meddő a szereplése és azért tekint reá a műveltség közönnyel, sőt növekedő elhidegüléssel. S hidd el, hatalmas Nagymester, maga a műveltség legjobban sajnálja ezt, mert belátja, hogy az ily célú társulás feltétlenül a csendes és világtól elzárkózó működést szükségli, – do hiába, a mondott alak folytán előrelátását tagadná meg, ha a sikertelenség teljes tudatában a szövetségbe való belépését keresné.

A XXIV. fejezet

a „*belső közöny*”-ről

szól, melyben azt fejtegeti, hogy a testvérek a

páholy látogatásától elmaradnak és elmaradnak éppen azok, kik magasabbra vágyakoztak. Beáll az ilyen magasabbra vágyó testvérnél a reakció, mert:

tisztába jön önmagával, hogy az egész nem egyéb, mint a jótékonykodás szalmaszálain felfújt szappanbuborékok ragyogása. Látja, hogy a páholy működése senkit sem nemesít; látja, hogy a testvérek a páholyban az erkölcsi jót és igazságot a rogyásig dicsérik; látja, hogy a testvérek a világegyetem nagy építő mesterének a pompa változottságával hódolnak; látja, hogy ajkaik mozgása a szigorú szabályos jegeczesítéssel életteleenné tett eszme-formulákat lemorzsolja és látja, hogy távozás előtt a szegénynek mondott intézmények istápolására, kiki tehetsége és kedv szerint filléreit a körülhordott perselybe rakja. De látja – és ez a fő dolog! hogy mihelyst a testvérek a páholytemplomból kilépnek, ugyanazt az életet folytatják, melyet belépésük előtt folytattak vagy folytatnak azok, kik be sem léptek.

Mi természetesebb tehát, mint hogy a szövetség alapeszméiért lelkesedő szabadkőművesek a királyi művészettől elidegenednek.

Tehát a belső közönyt is csak a symbolismus és a rituálé szüli.

Sötét képet festettünk – úgymond –
de hiszszük, hogy híven visszatükrözöt.

És most elértem a

XXV. fejezethez,

„a végső szóhoz”,

mely fejezetet legjobban úgy ismertetem,
ha végső sorait előttem felolvasom:

Hatalmas Nagymester! A reform-kívánalmakat és indítványokat a szabadkőművesség vezetői mindedig is átvették, – de levéltárba tették. Vigyázzanak a consulok! Csordultig telt a pohár. Csak néhány csepp kell tartalmának kiváltásához. Ha ez is meglesz, megindul a kifolyás, – csak-hogy a természet törvénye szerint e néhány cseppnél több fog kifolyni.

Pedig helyesen mondja a nagy angol essayista, hogy nem ismer forradalmat, melyet jókor és szívből tett engedményekkel nem lehetett volna megelőzni. Hozzáteszi, hogy most még békében és rendben élünk, de ily időben gondolkodnak a bölcsek.

Kérünk hatalmas Nagymester, támogasd bölcseségeddel indítványunkat. Meglásd: böleseségednek a szabadkőművesi erő és szépség veszi hasznát.

Szeretett testvéreim!

Ezekben véltem eleget tenni ama kötelességemnek, hogy az „Egy felirat” tartalmát ismertessem.

Ha ismertetésem a kedves ttv.-et ki nem elégítette, nem jó akaratomon, de gyengeségemen múlt.

III.
A symbolumok.

Rien ne fait tant de mal dans *le*
monde, qu' un mensonge, qui
ressemble à la vérité.

Érdemes főmester!

Szeretett testvéreim!

Midőn dr. B. F. testvérnek a „László király” páholy kiadásában megjelent „Egy felirat” című művét kezembe vettem s a könyv tartalomjegyzékét átnéztem, régen érzett öröm fogott el. íme, egy szabadkőműves, aki marékkal nyúl bele a kir. műv. gazdag tárházába, kiszedegeti onnan és elénk adja az igazságnak keserű héjba burkolt arany szemcséit, hogy a héjat eldobva, megtartsuk az arany szemeket. Nos hát, hámozzuk ki a szemcséket, lássuk, színarany-e?

Végiglapozva a munkát, sok, sok értékes dolgot találunk benne, habár a sarcasmus, a kíméletlen élczelődés és mindenekfölött az egészét domináló cinismus vegyülékéből azokat különválasztani kissé nehéz. Ami pedig az egésznek fő jellemvonását képezi, az az a mélyen érzett ellenszenv, hogy ne mondjam gyűlölet a szabadkőművesi symbolumok és rituálé iránt, amelynek szabad folyást enged úgy, ahogy jobb ügghöz méltón minden erejét, minden – kétségkívül nagy – tudását és fáradozását annak szenteli, hogy szinte már rögeszmévé vált tervét a magasabb fokok eltörlését illetőleg, – coûte que coûte – propagálhassa. És hogyha annyira is van meggyőződve annak igazságáról, amit állít, mint Galilei volt a maga teoriájáról, amelyért vasba verette magát, én mégis azt hiszem, hogy az az egész fáradozás kárba veszett és a szabadkőművesi tradícióknak ilyen theoretikusan indigest módon való megtámadása, éppen az ellenkező effectust fogja létrehozni, mint amelyet a „László” páholy elérni akart. Mert azt már mégsem teszem fel róla, hogy bizonyára figyelmes olvasói-

nak nem csekély számáról azt feltételeznék, hogy nem elég gyakorlottak a gondolkodásban, hogy következtetéseinek hibáit észre ne vegyék és rá ne mutathassanak, hogy azok miben rejlenek.

Nekem nem czélom, hogy kritikai bonczkés alá vegyem azokat a logikai következtetéseket, melyeket a „Felirat” szerzője úgy kezel, mint egy ügyes prestidigitateur, megvallom, nem rendelkezem azzal az elmeállal, amelylyel ő a „Minerva” átiratából szerinte kétségtelenül deducálni tudta, hogy a szabadkőművesség mégis csak vallás és mert ez, azért képezi a biblia egyik symbolumát, a törvényességét, habár „az emberi észről követelt megalázást juttatja is az értelem tudatára.” Nem mondja meg ugyan, hogy mi volna hát a törvényesség helyes symboluma, olyan, amely „felülvizsgálatot is tűr”, csak egyszerűen «lveti az allegóriának azt az elfajulását, neki akkor sem kellene a törvényesség számára symbolum, ha e között és a symbolizálni kívánt fogalom között olyan volna az összefüggés, mint a törvényesség és a Csemegi codex között. Mert azt elfelejtette

megírni a szerző, hogy a biblia miért nem tűr felülvizsgálatot, én pedig nem hiszem, hogy annak bármilyen interpretációja az eretnokség vádját vonná maga után, amelyért sibirrek az auto-da-féhez hurczolnák.

A vezérhang egyszerűen az, hogy el a symbolumokkal, hacsak lehet, ne fecséreljük a drága időt fölösleges és értéktelen symbolistikára, de mert nem lehet, tartsuk meg azokat és ne menjünk a filozofikus fel-fuvalkodottságnak addig a mértékéig, amelylyel túlteszszük magunkat mindazokon, amiket évszázadok szentesítettek. Hanem a

II. és III. fokokat töröljük el, mert ez nekik kiállhatatlan, mert megbénítja az igazi szabadkőmívesi munkát, mert azok a korszellemmel meg nem egyeztethetők, mert „ezek rezponzoriumok, melyeknél a zenei kíséret sem hiányzik, ezek üres, semmitmondó frázisok, üres buborékok”, mert a

II. fokú munka, a szabadkőmívesi munkák e legkiállhatatlanabbja olyan, hogy munkaközben úgy érzik magukat, mintha gyermekek volnának, kik önmagukat sötét szobába zárták, hogy a sötétségtől való félelmükben fogvaczogva remegjenek és

összebújva sugdossanak csak azért, hogy mikor végre az ajtót kinyitják, a szomszéd szoba világosságától kellemesen meglepve, bátran fellélegezzenek. Pedig hát ők a haláltól és annak sötéttségétől nem félnek, hanem Schoppenhauer-féle filozófiából merítenek bátorságot, mint a susztergyerek, aki hogy a sötétben ne féljen, hát füttyül. És mert ők a Hugo Viktor által festett kor kívánalmainak megvalósításán dolgoznak, kutatják, úgy ahogy azt közgazdaság, ipar, bölcsélet, törvényhozás, intézmények keresik, hogy miként lehetne az anyagi és «rkölcsi jólétet emelni, a jogegyenlőséget kielégíteni és a mindenféle nyomort megszüntetni, hát ők a II. és III. fokú munkákra rá nem érnek. Hogyan? Hát ezeket a magasztos eszméket megvalósítani, ezt az eszményi programot letárgyalni csak I. fokú munkán lehet? Az emberiség boldogulása fölött csak azon lehet eszmét cserélni? Vagy a „László” páholyban a legényes mestermunkák kizárólag a béremelésnek vannak szentelve? Úgy látszik, mert maguk is azt mondják, hogy ezen a munkán nem csinálnak egyebet, mint hogy felemelik a

tanonczot legénynyé, a legényt mesterré,, ez utóbbi alkalommal azután szemben a halál symbolumával kifejtik, hogy ők a haláltól nem félnek. És mert a III. fokú munka a halál és egyéb symbolumaival csak azt az érzést kelti bennök, mint a sötét szobába zárt gyermekek remegése, hát ez a munka nekik kiállhatatlan, nem kell. De hát akkor miért nem első sorban azt indítványozták, hogy töröltessék el a fekete kamara, ahová a keresőt bevezették, ahol a halál symbolumait nem teljes világításban, hanem félelmetes félhomályban és nem többedmagával, hanem rémes egyszemélyben látja maga előtt? És miért, ha amint mondják, nem helyes az a felfogás, hogy a szabadkőmíves bármely hasznos ténykedéseért, a szabadkőmívesi eszmék szolgálatában tett bármily eredményes működéséért köszönet nem jár, mert amit tett, szabadkőmívesi kötelesség, miért kívánják kitüntetni a szabadkőmívesség körül érdemeket szerzett testvéreket, kitüntetni azzal, ami nekik a legkiállhatatlanabb, ami őket további szabadkőmívesi működésükben megbénítja, amitől a Viktor Hugó által festett

kor megvalósítására a kitüntetett rá nem ér, – a III. fokkal?

En nem tudok a bölcséleti elmélkedés azon magaslatáig emelkedni, ahonnan azt megérteni lehet. Én ebből a 126 oldalra terjedő bölcselkedésből csak azt tudom ki-venni, hogy a szabadkőművességnek a „Feliratban” felsorolt igazán nemes és az emberiség jólétét minden irányban előmozdító eszmék megvalósításán kell dolgoznia, de ezek az eszmék csak úgy valósíthatók meg, ha a felsőbb fokú munkák eltöröltetnek, ha a symbolumokat és rituálét elvetik, mert szövetségünkben ezek csak mellékes dolgok, csak köszöntési szertartás, amely ma már nem indokolt és titokban csak azért tartandók, mert azt intézményünk hatósága úgy kívánja, kívánja pedig azért, mert a „quieta non movere” opportunismusának hódol. Pedig, pedig, „elmédet és érzésedet – úgymond felvételi beszédjében a „Felirat” szerzője – a helyes útra legbiztosabban az öngondolkodás vezeti. Gondolatod vezérfonálul soha se fogadd el a tekintély kijelentését.”

Tehát fogadd el, amit a felsőbb hatóság kíván, *mert* úgy kívánja, de azért ne fogadd el a tekintély kijelentését. Hát ez hogy quadrál?

De se baj. A symbolumokat és rituálét el kell törölni, „mert fennállásuk azt bizonyítja, hogy nagyon sok intézmény lényegében halad, de külsőségei a nagy tömeg értelmetlensége folytán megmaradnak.” Igaz, való igaz. De mikor az az emberiségnek olyan általános nyavalyája. A törvényszéki palotákban ott díszleg az igazság isten-asszonyának szobra, bekötött szemekkel, kezében a mérleggel. No lám, pedig a törvénykezés intézménye hétmérföldes csizmákban lépdél előre és az igazságszolgáltatás intézményének szolgálatában állók nagy tömege mégis eléggé értelmetlen, hogy csak azt a symbolumot is megtartja. A börzék palotáin a Mercur, a geográfiai intézeteken a földgömb stb., stb., igazán, minő értelmetlensége a tömegnek! Nagy államférfiaknak, vagy a haza szabadságáért vívott harcban elesett hősöknek sírjai fölött emelkedő allegoricus alakok, a tudományt, a hazaszeretetet, a hősiességet symbolizáló

szobrok, jelvények, Walhallák, Pantheonok, stb. mind, mind, minő értelmetlensége a nagy tömegnek! No, meg azután a „Csim-csumisták”-nak a bölcsességet, erőt és szépséget, az önismeretet stbit jelképező symbolumai! – – – A katona, mikor ellépdel az ezred zászlója előtt, tisztelegve hajtja meg előtte kardját, a csatában odadobja érte életét, de azt a ronggyá tépett symbolumot elveszni nem engedi. Pedig az az értelmetlen katonatömeg ma is, mint évszázadok előtt, nem magát azt a rongyot imádja, hanem az eszmét, amelyet symbolizál ép úgy, ahogy a „Felirat” szerzőjének talmudbeli embere nem magát a bikát, hanem a benne rejlő erőt imádja, ép úgy, ahogy én még nem láttam embert, aki a német Rathskeller-ekben a sörös hordón lovagoló pufók Bachust és nem a sört imádja. Azok az értelmetlen, ostoba németek! Megtűrik a brandenburgi kapun a Viktória allegoricus csoportozatát, a kivívott győzelem e symbolumát és az emberiség bambán csodálja Thorwaldsennek és Canova-nak az „allegóriának eme elfajulásait”, melyekkel a legszebb,

a legmagasztosabb eszméket symbolizálják.---

Kétségtelen, hogy amit a László páholy a szabadkőművesség feladatáról mond, amikre ráutal, hogy a szabadkőművesség munkájára vár azoknak megoldása, szép és nemes eszmék, méltók a kir. műv.-hez. „Föl öneveléstek munkájára, testvéreink!” – így kiállt fel, de hogy e munkátok hiábavaló, meddő' ne legyen, dobjátok el a bibliát, a törvényességnek e reátok erőszakolt symbolumát, törüljétek el a II. és III. fokú munkákat, mert máskép a nagy feladatot, az egyes emberek nemesítésével az egész emberi nem nemesítését megoldani nem lehet.

De dobjuk el a felsőbb munkákat azért is, mert ha e ténykedésünk által megbomlanók is szövetségünk egysége, az mit sem tenne, mert ők az egység szükségét nem látják, nem tudják, hogy az milyen célnak szolgáljon, hacsak annak nem, hogy a nagypáholy ülésein a szertartásmester a nagypáholy ok képviselőinek bejelentésével torkát gyakorolja. Szóval, nekik az egység

sem kell, ők saját külön szabadkőműves-séget kívánnak az imént felsorolt okokból. És az a sok sophisma, az a sok gúnyolódás és pellengérezés, az a sok bölcselkedés, fáradhatlan munka és kitartás, mind csak azért, hogy bizonyítani törekedjenek, hogy a biblia nem lehet a törvényesség symboluma, hogy a Benjámint felvétele után joggal dobhatja a főmester arcába azt a vádat: Ti megcsaltatok engem, mert ti a bibliával, mint a törvényesség symbolumával azt követelitek tőlem, hogy ami benne írva van, én elhiggyem! – És az a sok rombolás, az a herostratesi munka a szabadkőművesség magasztos épületén csak azért, hogy bizonyítani törekedjenek, hogy a II. és III. fokú munkák rituáléját és symbolumait terheli a felelősség azért, amiért a Viktor Hugó által megfestett kor eszméinek megvalósítására ráérni nem lehet.

*

Nem bocsátkozom a „Felirat”-ban felhozott eme argumentumok czáfolgatásába, azt hiszem, hogy erre mi nem érünk rá. De mert mi a symbolumok érintetlen fenn-

tartásának vagyunk hívei, mert azokat szükségeseknek, a szabadkőmívesség lényegével elválaszthatlanul összefüggőknek tartjuk, mert nekünk a II. fokú munkák nem fölöslegeseek, a III. fokúak nem kiállhatatlanok és mert azokat nem üres buborékoknak, sem tartalmatlan ürességeeknek nem tartjuk, azok eltörlésének indítványával mégis kell foglalkoznunk.

Mint már fentebb kifejeztem, a „László” páholy az I. fokú munkák rituáléjának eltörlését nem kívánja, bizonyosan azon, bár elhallgatott okból, hogy valamicskét, ha ez nem képezi is a szabadkőmívesség lényegét, mégis meg kell hagyni, hogy az – szabadkőmívesség maradjon. Mert ha nem az az ok, úgy első sorban a III. fok rituáléjánál lényegesen tartalmatlanabb I. fok rituáléját kellene elvetni, de egyúttal a „szabadkőmívesség” elnevezést is, amely elnevezés már magában véve – par excellence – szimbolikus jelentőségű. És akkor azután képezünk klubot, nevezzük el „Union Klubnak” vagy „Klub der Harmlosen „-nek, „Schlaraffiának” vagy „Csimcsumnak” és ne csak kötényt kössünk magunk elé, de tegyük

krokodilbőr sapkát a fejünkre és nevezzük ki a törvényesség symbolumává – a fülemilét.

A „Felirat”, amely óva int a tekintély elismerésétől, Önmaga is esik a tekintély elismerésének bűnébe. Nem csekély a tekintélyek száma, akikre könyvben hivatkozik. Mivel mi nem irtózunk olyan feltétlenül ettől a bűntől, a symbolumokról szólva, bátor vagyok ön is tekintélyre hivatkozni, a szabadkőműves Goethére, aki a symbolumokról azt mondja: – – – was die Kunst nur auf ihres höchsten Stufe erreichen kann, die Symbolik, die zugleich sinnliche Darstellung ist, sollte einem jeden geistreichen Menschen fühlbar und einsichtlich sein.” Hát igen, nekünk symbolumaink „sinnliche Darstellung”, amelyek egyenként és Összességeiben mindazon feltételeket jelképezik, amelyek révén a szabadkőművességnek a kir. műv. igaz és legfőbb céljához, az *önnemesüléshez* juthatni.

Igazán kár, hogy a „Felirat”, amely oly nagy energiával harcol a symbolumok ellen, csak úgy generalizál és nem jelöli

meg, melyek az üres buborékok, a tartalmatlan ürességek és melyek nem azok. Engedje meg nekünk, hogy kissé segítségére legyünk. Magának a szabadkőművességnek symbolumát egy nagy épület képezi, amely három oszlopon nyugszik, melyek a bölcsességet, erőt és szépséget jelképezik. A bölcsesség oszlopán, amely az önismeretnek, az erőén, amely az önuralomnak és a szépségén, amely az önnemesítésnek symboluma. Nos, hát a „Felirat” szerzőjének ez a symbolum tartalmatlan, üres, pedig ő maga elismeri, ő maga mondja, hogy a szabadkőművesség célja és feladata az egyes ember nemesítésével az egész emberi nemnek nemesítése. Talán azt kérdezi a „László” páholy: Hát nem elég ezt tudni, nem elég szem előtt tartva a célt, munkálkodni? Minek újra és újra előtérbe tolni a symbolumokat? Azért, mert a szabadkőművesség azon szent forrás kell hogy legyen, melynél az elhervadt szépség hódolatát, az elhomályosult bölcsesség világosságát és a meggyengült erő az ő teljességét újra feltalálja.

De hiszen a „László” páholy nem ragaszkodik feltétlenül a symbolumok eltörlésé-

hez, ő nemesebb vadat hajszol, a bibliát és a felsőbb fokokat. Neki a biblia mint symbolum nem kell, egyszerűen és kizárólag abból az okból, mert tekintélyszámba megy, amelyet ő sohasem ismer el. Igazán furcsa, szinte feltolja magát Faust és Mephisto párbeszéde:

Faust: Mephisto, hast du Eil'

Was sehlagst vom Kreuz die Augen nieder?

Mephisto: Ich weiss es wohl, es ist ein Vorurtheil;
Allein es ist mir mal zuwider.

De nem is az a lényeges, hogy a biblia mint symbolum elfogadható-e, hanem hogy a symbolumok általában fentartandók-e vagy sem. Hát aki kezébe veszi a bonczkést és bonczolni kezdi a symbolum fogalmát, az szét fog szedni mindent, ami rajta van, élénk fog tární minden ideget, véredényt és izmot és kétségtelen, a prae-paratum nagyon szép lesz, de csak hulla marad és nem marad belőle egyéb, – mint az allegória elfajulása. Hát erre csakugyan jó rá nem érní. De nekünk symbolumaink „sinnliche Darstellung”-jai az emberi érények legfőbbjeinek és amint a medici Venus

az Örök szépnek personificatiója, nekünk symbolumaink a tiszta erkölcs allegóriái, melyeket tiszteletben tartunk, hogy el ne fájuljanak. És én azt hiszem, hogy ez ér annyit, mint a filosofikus szétbontás. Ha az égbolton megjelenő szivárványt úgy magyarázzuk, hogy az a színpompa csak fénytörési effectusa a nap sugarainak és hogy az a hét szín csak complementair színei az egyhangú, sivár fehérnek, hát ez a tudománynak elég, de ha az istennek az emberiséggel való kiengesztelődés symbolumának tekintem, ha az a megbocsátás, az engesztelődés érzetét ébreszti fel bennem, ha arra tanít, hogy a békülékenység visszaállítja a kedély világom megingott egyensúlyát, úgy én azt óhajtanám, hogy a szivárvány sohase tűnjék le az égboltról. És higyjétek el kedv. tv.-reim, az önnemesítés munkáját sohasem a tudomány, mindig a kedély végzi el.

*

Mi a felsőbb fokok eltörlését nem fogadjuk el, mi azoknak érintetlen fentartásához ragaszkodunk. Mert mi a felsőbb fokú munkákat olybá vesszük, amelyek bevál-

tását képezik a Benjáminnak adott azon ígéretnek, hogy támogatni fogjuk az önnemesítés munkájában. Tudjuk, hogy az I. fokú munka történeti jelentősége mellett úgyszólván programja a szabadkőmívesi eszméknek, melyeknek legfőbbjét az egész emberiségnek önnemesítés által való nemesítése képezi. És hogy az önnemesítés munkájában az önismeret, mint a II. fok tanítási tárgya, nem alárendelt természetű, azt hiszem, a „László” páholy is beismeri. Ami előttük a III. fokú munkát kiálthatatlanná teszi, az a halál symboluma. Mire való az a halállal való fenyegetés – mondják – melytől mi nem félünk, – amelyről tudjuk, hogy csak születésünknek okozata.

Hát igen, bevalljuk, mi félünk a haláltól, de nem azért, mert könnyörtelenül be fog következni és mi el fogunk tűnni az örök enyészetbe, mint a falevél, melyet letarolt az őszi szél, hanem azért, mert nem tudjuk, hogy mikor ragadja ki kezünkől a kalapácsot, mikor szakítja félbe azt a munkát, amelyet a szabadkőmívesség legfőbb célja elének ír. És mert ily értelemben

félünk tőle, nekünk kedves mint symbolum is. Bennünket arra tanít, hogy mert be fog következni, használjuk fel az életet arra, amire a természet Örök rendje utal, fajunk fentartására és fejlődésének progressivitására, hogy nemesítsük önmagunkat és fajunkat, az egész emberiséget.

Sajnálom, hogy a III. fok symbolumainak és rituáléjának magyarázásába e helyen nem bocsátkozhatom, de meglássátok tanonc- és legény testvéreim, hogy azok olyanok, hogy e munkáktól távozva, ha kipirosodik arcunk, az nem a szégyen pírja, hanem a lelkesedése.

À „Felirat” szerzője a szabadkőművésiséget és symbolumait romhoz hasonlítja, melyet befutott a repkény, bábhoz, melyről ha leszedjük a czifra ruhát, nem marad egyéb, mint fűrészporral megtömött idomtalan alak. És én azt mondom nektek, kedv. tvr. eim, ha ő Schoppenhauerrel bölcsekedik és Macaulay-vel nevet is symbolumaink fölött, ne feledjük el, hogy az ember, legyen bármilyen is gondolkozásában, mindig csak eszmékben él, ahogy az égbolt

világossága a posványban is visszatükröződik.

Ők félreismerik a symbolumokat, mert félreismerik önmagukat. Mi a symbolumokat megbecsüljük, nem a traditio kedvéért, amelyből kinőttek; ahogy megbecsüljük a fát az ő gyümölcséért és nem a talajért, amelyből kinőtt és nem a kézéért, amely elültette.

Kedv. Tvr.-eim! Mi a „László” páholy indítványát nem fogadhatjuk el.

IV.
Hol az igazság?

Szeretett testvéreim!

B. F. dr. testvérünknek, a „László király” páholy főmesterének „Egy felirat” című munkája az én lelkemet is élénken foglalkoztatta. Sietek annak kijelentésével, azok közé tartozom, akiket az »Egy felirat” igen kellemetlenül lepett meg.

Ama felelőségnek tiszta tudatában, mely ez idő szerint viselt főmesteri tisztéggemmel jár, kötelességemnek tartom, hogy a szóban levő ügyről, ti előttetek, kedves testvéreim! megnyilatkozzam; nem azért, hogy a tulajdonképeni kérdésben, a II. és III. f. munkák eltörlése, vagy megtartása ügyében, egyéni nézetemet bárkire reá erőltessem, hanem hogy ezen „Egy felirat” című munkának a páholyok tanácskozására és szellemére nézve – szerintem legalább – veszedelmes, mérgező hatását itt a mi otthonunkban megakadályozzam..

Vitába bocsátkozni az „Egy felirattal” nem szándékozom. Sz. M. dr. testvérünk bőszéges idézetekből ismertette meg velünk a terjedelmes kötetet, K. L. dr. testvérünk pedig igyekezett az erősen megostromolt symbolika jelentőségét világítani meg előttünk. Mindegyikünk megalkothatja most már véleményét az „Egy felirat” tartalmának, irányzatának és formájának értéke felől. Különben sem kívánatos, hogy e vitairat cinikus szertelenségeivel figyelmünket a főkérdéstől elterelje, s ítéletünket a nyugodt tárgyilagosságból kizavarja. Szeretett testvéreim!

Elégedetlen elemek mindenütt vannak a széles világon, ahol emberek közös célok elérésére egyesületeket alkotnak. Vannak a magyar szabadkőművességben is, bizonyára vannak a mi páholyunkban is. Mindegyikünk hozza magával a saját gyarlóságait, előítéleteit, érzékenységét, hiúságát, sym~pathiáit és antipathiáit, amelyek megakadályoznak bennünket a teljes megelégedés elérésében; másrészt meg, minden emberi intézménynek megvannak a maga tökéletlenségei, amelyek szintén lehetlenné teszik,

hogy a jók számára ígért túlvilági menyországot már itt a földön feltalálhassuk és élvezhessük.

De ön úgy fogom fel azoknak hivatását, akiket a közbizalom bármely intézmény vezetésére kijelölt, hogy az elégedetlenség megnyilatkozásánál, az ügyek közvetlen intézéséből származó nagyobb tudásukat s azt a fölényt, azt az erkölcsi erőt, amely magában a vezetés tiszttségében van, nem az elégedetlenség elmérgesítésére, nem a visszavonás tüzének felgyújtására, hanem a békesség és egyetértés szellemének megvédésére kell felhasználniuk. E magasztos hivatás mindenestre kétirányú: igyekezni kell az elégedetlenkedő megnyugtatóására, az ő tévedéseinek és túlzásainak megvilágosításával, másrészt azonban, ki kell hámozni a panaszban levő igazságot, s megvalósulásra kell azt segíteni.

A magyar szabadkőművességben is folyton meg-megnyilatkoznak az elégedetlenség tünetei. Kétségtelen, van bajunk elég. De, szeretett testvéreim! hogy segíthessünk magunkon, első sorban – mindenestre – tiszta, nyugodt, elfogulatlan értelemre van

szükségünk a gyarlóságok megítéléséhez s kitartó türelmes munkássághoz, békés egyetértéshez a javítások végbe viteléhez. Ha valahol, úgy a szabadkőművességben nincs jogsultsága a vélemények erőszakos versenyzésének, s a kíméletlen felforgató irányzatoknak.

Azt azonban az „Árpád” páholy a maga tapasztalatából megerősítheti, hogy minél tartalmatlanabb, minél sívárabb volt benne a szellemi élet, annál könnyebben vetődtek fel az újra szerveződés tervei, annál többet foglalkoztak a testvérek formai kérdésekkel; szakosztályok alkotása, bizottságok szervezése, házszabályok revisiója, az egyes szk. munkákkal szemben támasztható követelések feszegetése szolgáltak a feleslegessé vált idő betöltésére.

Ma ilyesmikre, hál' istennek! rá nem érünk.

Magának a symbolikus szabadkőművességnek újraszervezéséig a magunk emberiségéből sohasem jutottunk. A nagyváradi testvér-páholy kezdeményezése folytán került e kérdés tanácskozásaink közé, a II. és III. fokú munkák eltörlését célzó indítvány alakjában.

Az indítvány a magyar szabadkőművészség szervezetére, fejlődésére nézve mindenestre életbevágó jelentőségű, amely – szerintem legalább – a „László király” páholy argumentumainál sokkal nyomósabakat követel meg; sőt azon nagy ellentét, mely a javasolt szervezeti átalakítás fontossága, s az indítékok aránytalan gyengesége között van, előttem az egész indítványt a könnyelműség színében tünteti fel.

A symbolikus szabadkőművesség nem magyar specialitás, melyben mi souverain joggal tehetünk, amit akarunk; anyagi és szellemi erőben hatalmas, fényes szabadkőművesi múltú és jelenű nemzetek állnak a szabadkőművesség e szervezetében mi mellettünk, akik, ez ideig legalább, alig voltunk képesek még csak életrevalóságunkat is beigazolni.

A II. és III. f. munkák eltörlésével tisztában kell lennünk mindenek előtt azzal, hogy vagy az egész symbolikus szabadkőművesség a „László király” páholy indítványának megvalósításában fogja látni a szebb jövő első feltételét, s a nagyváradi indítvány folytán újra szerveződik a hatalmas

szövetség, a maga egészében; vagy pedig, a szövetség megtagad bennünket, akik megtagadtuk a szövetséget, s nekünk új formákban kell keresnünk a szabadkőművéség egyetemességébe való beilleszkedésünket, avagy teljesen önálló módon való szervezkedésünket.

Melyiket reméli, melyiket kívánja a „László király” ön azt nem tudom; ez alternatívát csak azért állítottam fel, hogy a kérdés életbevágó jelentősége tisztán álljon előttünk.

Szeretett testvéreim!

Hogy a társulás vágya ösztönszerű bennünk, s csak erősülést nyer a modern cultura nagyobb méretű munkamegosztásában, az azt hiszem nem vonható kétségbe. Hasonlóképp nem lesz köztünk nézeteltérés abban sem, hogy közösen megállapított formák, szabályok, külsőségek nélkül nincs szervezkedés.

S természetes, hogy ha az emberek nagyobb tömege közös cél érdekében szervezetté alakul, s e szervezet törvényeit megállapítja, engedelmességet, tiszteletet követel, első sorban maguk iránt a tör-

vények iránt. És míg minden társulat megállapítja a módot, mely szerint azok, akik a közösen megállapított törvényekhez alkalmazkodni nem tudnak, vagy nem akarnak, a szervezetből kiválhatnak, másrészt megszabja azt a formát is, mely szerint a közös megegyezés az idejét múlt, vagy célszerűtlenné vált intézkedéseket megjavítja, vagy újakkal cseréli fel.

De a törvény tisztelete a legelső törvény!

A „László király” páholynak joga van ahoz, hogy alkotmányunk, szertartásunk bármely intézkedését vagy részletét megjavítani törekedjék, de kétségtelen kötelessége törvényeinket addig, amíg azokat közös megállapodással meg nem változtattuk, tiszteletben tartani, s eljárásában irányadóul tekinteni.

A II. és III. f. munkához, ez idő szerint sem a tanoncz testvéreknek, sem magának az I. f. munkának hozzászólási joga nincsen, a „László király” páholy mégis, ahelyett, hogy a mester-munka elé menne a legény és mesterfokok eltörlésére vonatkozó indítványával, s magával a nagypáholylyal

igyekeznék megtalálni azt a módozatot, mely szerint ezen kényes kérdés tárgyalását megindítsa, kiáll a szabadkőművesség nyilvánossága elé, – s bár maga hangoztatja, hogy amit a szabadkőműves a II. és III. fokban lát és hall, azt még alantabb fokú testvéreivel sem közölheti, nyomban az I. f. páholy munkával mondatja ki, hogy: a II. és III. f. munka a kor igényeinek és így a haladás kívánalmainak meg nem felelő, tehát elavult szabadkőművesi berendezkedés; csak szertartásokból áll és sok idő elpazarlásával jár; egyik ága a szabadkőművesség egészséges fájába mesterségesen beoltott misticismus dudvájának; nem tekinthető egyébnek, mint az amúgy is sok kifogás alá eső szabadkőművesi misticismus keresztül nem vihető és káros fokozásának; ott a testvér a szabadkőművesi gondolkozásra és magatartásra nézve csak azt tapasztalja, ami néha ugyanazon, néha más szavakkal az I. f. munkán folyton tanítatik, ezenfelül semmi egyebet, mint a II. és III. f. munka rituáléját és symbolikáját.

Kedves legény- és tanonc testvéreim!

A „László király” páholy azt kívánja tőletek, nyilatkozatok az iránt, mi a célja, mi a rendeltetése, munkássága, jelentősége és értéke annak a III. f. munkának, amelyhez titeket meg nem hívnak, amelyről az ott illetékes mester testvéreitek, törvényeink mai rendelkezése szerint, veletek mit sem közölnek.

Azt hiszem, nyilvánvaló, hogy a „László király” páholy nemcsak közös megállapodással alkotott szabályainkat, de a logika legelemibb törvényeit is megsértette indítványának formájával, mert azt követelni tőletek, hogy olyasvalami felett ítéljetez ma, amit majd csak holnap fogtok megismerni, logikai képtelenség.

A mi páholyunk tanonczainak nem is lehet a nagyváradi indítványra más válaszuk, minthogy vagy azt kérdezzék tőlünk legényektől és mesterektől: helyes-e az, amit a „László király” páholy a II. és III. f. munkákról mond, vagy azt kívánják tőlünk, avassuk fel őket legény és mester fokba, hogy önálló ítéletüket szabadon megalkothassák.

De talán azt mondhatná valaki, igaz, hogy a „László király” páholy indítványának megtételénél nem volt szerencsés a forma megválasztásában s alkotmányunkat, szertartásainkat, hagyományainkat megsértette, a főkérdés azonban az: igaza van-e neki lényegben?

Tehát nincs igaza, semmiben sincs igaza!

Kezdjük, kedves testvéreim, mindjárt a „szabadkőművesség egészséges fájába mesterségesen beojtott misticismus dudvájával.”

Azt gondolom, jelképes formáinkat, szertartásainkat érti ez alatt a testvér páholy.

Mivel azonban a „László király” szerint a II. és III. f. munkák eltörlésével csak egyik ágát metszenők le e dudvának, kétségtelen, hogy a testvér páholy ezzel be nem érné, hanem folytatná a nyesegetést, míg csak egyetlen egy ágát látná a misticismus dudvájának.

Fontoljuk meg kissé a dolgot, mielőtt belevágunk!

Van-e egyáltalán szükségünk úgynevezett titkos jelekre, jelképes szertartásokra,

melyekkel a be nem avatottak elől elzárkózunk?

Ha a szabadkőművességet nemzetekre, sőt az egész világra kiterjeszkedő szövetségnek kívánjuk megtartani vagy kifejleszteni; ha magasztos céljainkhoz az emberek javát törekszünk kiválogatni, s védekezni igyekszünk a silány emberek durva önzésének, s közönséges szélhámosok arczátlanságának betolakodása ellen; ha a testvéri szeretet, nemes áldozatkészség, békés összetartás által teremtettk erkölcsi és anyagi javainkat a szabadkőművesség magasztos céljai javára akarjuk biztosítani; ha páholyaink belső életét megóvni kívánjuk a bomlasztó versengésektől, s tanácskozásainkat fenn akarjuk tartani azon a magas színvonalon, amelyet a legműveltebb népek választottjaiból alakult parlamentek még csak meg sem közelíthetnek; akkor szeretett testvéreim a jelképes formaságokra feltétlenül szükségünk van.

Ezen szempontból tekintve, hagyományos szertartásunk nem időt és fáradságot pazarló külsőség, nem a misticismus dudvájának hajtása, nem is szappanbuborékok ragyogása és üres színpompája, hanem ma-

gának a szabadkőművességnek, a lényeggel bensőleg összeforrt alkotó része, az intézménynek védelme, erőssége és szépsége. Tépjük szét, megöltük a szabadkőművéséget!

Más kérdés az, szeretett testvéreim! hogy éppen ezen formák, s kizárólag ezek felelnek-e meg a szabadkőművességnek? Veszedelem-e a szövetségre nézve, ha nem szokásunk szerint lépünk be, nem tanonczjélben beszélünk, vagy mondjuk, nem tartunk II. és III. f. munkát?

Nem, kétség nélkül nem!

A szabadkőművesség bizonyára épúgy megélhet akár három fok van abban, akár harminczhárom, vagy kilenczvenkilencz; akár egy sincs! Hiszen a fokok száma tényleg különbözik is a különböző rítusokban. A „László király” páholy indítványát tehát, a priori, el nem ítélni.

De maga a testvér páholy azt mondja az indítványhoz csatolt kísérő levélben: „nem a régi hagyományok egy részének czéltalan lerombolása a törekvésünk.” Jogos feltevésünk szerint tehát a „László király” páholy egyetért velünk abban, hogy a régi

hagyományokat kényszerítő ok nélkül megtámadni nem szabad.

Bizony nem!

Minél nagyobb tömeget kapcsolnak össze ugyanazon formák, jelképek, szertartások, annál veszedelmesebb azoknak megbolygatása, megtámadása. Ily külsőségek az egymást követő nemzedékek során alakulván ki, azokhoz a kegyeletnek, az aeszthetikai s erkölcsi érzelmeknek egész sokasága kapcsolódik. Minden kísérlet, mely az ily megszentelt formák változtatására irányul, százak és ezrek lelkiületében okoz kellemetlen visszahatást, megütközést, felháborodást. És egészen felesleges is ily átalakítások erőltetése, hiszen a szertartások cultusában úgyis elég szabadsága van az egyénnek, s a fejlődés örök törvénye szerint azok a formák maguk is, alig észrevehetőleg ugyan, de folyton folyvást alkalmazkodnak a haladó kor követelményeihez s maguktól megszűnnek, majd ha idejük elérkezett.

Mik tehát azon kényszerítő okok, melyek alapján a „László király” páholy a II. és III. f. munkák eltörlését indítványozza s oly szemtelenséggel erőlteti?

Mellőzve a többször hangoztatott „korszellem követelését”, ami stylistikai dísz inkább, mint argumentum, – e három pontba foglalhatjuk a „László király” indítékait össze:

a) Az idő- és fáradságpazarlás megszüntetése.

b) A fokemelésre – áldott jólelkűségben türelmesen várakozó neophita testvéreknek a kiábrándulástól való védelmezése.

c) A II. és III. f.-nak átalakítása a szabadkőművesség körül érdemeket szerzett testvérek kitüntetésévé.

Szeretett testvéreim!

Tartottunk a múlt évben 49 munkát, ezek között II. és III. f. volt összesen 5. Tekintve, hogy a II. és III. f. munkák fölannyi ideig sem tartanak, mint az I. fokúak, a reájuk fordított idő az összes munkaidőnek kerek számban 5%-a. Az országos eredményt véve figyelembe, e szám $4\frac{1}{2}\%$ -ra száll alá.

És ha még hozzáveszünk, hogy a II. és III. f. munkák az I. f.-aktól el vannak különítve, az együttes munkásságot egy ál-

talán nem zavarják, s – hogy úgy mondjuk – inkább a családi ünnepnapok jellegét veszik magukra a testvériség szövetségében, akkor be kell látnunk, hogy az idő és fáradság pazarlás motívuma az elfogulatlan kritika előtt komolyan szóba nem jöhet. Mi ezt az időt soha sem tekintettük pazarlásnak, s a fáradságot sem sajnáltuk. Ha a „László király” páholy sokalja, módjában van azt még lejobb szállítani kevesebb II. és III. f. munka tartása által. És utóvégre is, vagy van annak a legény- és mesterfoknak értelme — e kérdés megvitatása nem ide tartozik — akkor ez 5%-nyi időt megérdemli, vagy nincs értelme, akkor meg nem j avít vagy ront a sorsán ez az 5%-os idővesztés sem. Maga ez a kis munkaidő a sokkal fontosabb okok között egészen jelentőség nélkül való.

És mit szólunk ahoz, hogy a „László király” a II. és III. f. munkák eltörlése által óvni kívánja azon testvéreket a kiábrándulás veszedelmétől, akikről ő szelíd iróniával azt mondja, hogy „áldott jólelkűségükben elég türelmesek a fokemelésből megtudhatókra annak rendje és módja szerint várakozni?!”

Szeretett testvéreim!

Kiábrándulni bizonyára a szabadkőművességből is lehet. Hol van az az eszme, az az intézmény, amelyből nem lehet? De, kedves testvéreim! a kiábrándulás nem az eszmére, nem az intézményre vet árnyat, hanem mindig az egyénre, mert felbuzdulásának naivitására, vagy jellemének ingadozására vall.

Beszéljünk megint csak a magunk példájából.

Kilépett páholyunkból 1891-től 1898-ig

14 tanoncz,

8 legény,

24 mester.

Összesen 46 testvér.

Nyolcz évről lévén szó, egy évi átlagos szám 6.

Kihagyva azonban a 91-ik évet, melynek adataiban még a régebbi administratív rendetlenségek nyoma látszik, – s az 1893-95. éveket, melyekben belső egyenetlenségek hatottak hátrányosan, a normálisnak tekinthető 92, 96, 97, 98. évek átlaga csak 5, mely szám az összes tagok 4%-nak felel meg.

Ha ez a 4% csupán kiábrándultakból állana, még az esetben is meg lehetnének elégedve páholyunknak a tagokra gyakorolt vonzó erejével és tartósságával, hiszen alig van egyesület, mely ily kedvező adatokkal állhatna elő.

Ezen kiváltak között azonban legtöbbet a profán viszonyaiban történt lényeges változás szakított el tőlünk; van aki beleunt a szabadkőműveskedésbe, vagy a fizetésbe; de kiábrándult alig van egy is, a mestermunkán szerzett csalódásaitól, vagy a szappanbuborékok ragyogásától és színpompájától kiábrándult pedig bizonyára nincsen egyetlen egy sem!

Bocsássa meg nekem a „László király” testvérpáholy! Ha lehet, ha szabad ez ügyben egyáltalán szappanbuborékokról beszélni, úgy az ő argumentumai az igazi szappanbuborékok, amelyek azonban a logikai megvilágításban még csak nem is ragyognak, hanem egyszerűen nyom nélkül szétpatannak.

De hiszen még hátra van az indítvány fő része:

A II. és III. f. munkák a kor kívánalmainak meg nem felelő elavult szabadkőmívesi berendezkedések, amelyek időt és munkát pazarolnak, a szabadkőmívesség egészséges fájába mesterségesen beojtott misticismus dudvájának hajtásai, amin semmi egyebet nem tanulunk, mint symbolikat és rituálét, nem egyebek azok, mint az amúgy is sok kifogás alá eső szabadkőmívesi misticismus keresztül nem vihető és káros fokozásai, amelyek az oly neophita testvérekre, akik áldott jólelkőségükben elég türelmesek a fokemelésre annak rendjelmódja szerint várakozni, alaposan kiábrándítólag hatnak; azért tehát töröljük el a II. és III. f. külön munkákat s a megfelelő díjmeléseket, mint a szabadkőmívesség körül érdemeket szerzett testvérek kitüntetését a páholy egységes munkáján adományozzuk! a díjmelésnek egységes munkán való elvégzése annál hatályosabb lenne, mert tanúi lesznek még azon testvérek is, kikre az ilyen kitüntetés serkentőleg hathatna!

Difficile est satyram non scribere!

Ezen indítványért, ezen motívumokért

nem tudott lelkesedni a magyar szabadkőművesség, s most az „Egy felirat”-ban kell érte megbűnhődnie!

Szeretett testvéreim!

Mi is a haladás emberei vagyunk. Azt hiszem, különbséget is tudunk tenni tartalom és forma között, s nem a körzöben, nem a kopogás ritmusában, nem is a kötényben, vagy éppen annak három pontjában látjuk a szabadkőművességet; de jelképes szertartásainkat a szabadkőművesség lényegével bensőleg összeforrt alkotó elemnek tekintjük, s azok iránt sokkal nagyobb kegyelettel és tisztelettel viseltetünk, semhogy ötletszerű bolygatásukat helyeselni tudnók. A gondolkodás képességét nem tartjuk sem egyes testvérek, sem egyes páholyok kiváltságának s azon meggyőződésben vagyunk, hogy intelligens úri emberek szövetségében a kor szelleme által követelt újítások közóhajt képeznek, s az intézmény hűséges és buzgó munkásainak kedélyében megnyilatkozó megütközés és aggodalom érzelmei nélkül mennek végbe. Azt a kegyeletet, azt a ragaszkodást melyet a testvérek az elődök hagyománya-

ként ápoló szertartások iránt tanúsítanak, a szabadkőművesség erkölcsi javai közé számítjuk s céltalan gyengítésüket tékozlásnak tekintjük. Es kijelentjük, hogy míg egyrészt mindenkor készséggel hozzájárulunk ahhoz, hogy közös megállapodással alkotott törvényeinken s fenntartott ősi hagyományos szokásainkon testvéries egyetértéssel célszerű javításokat vigyünk végbe, másrészt ellene vagyunk minden olyan felfogásnak, mely a korszellem kielégítését szertartásaink kicsinylésében, kigúnyolásában és lerombolásában keresi. A törvények tiszteletbentartását pedig követeljük!